

ΚΟΝΙΤΣΑ

46. Σεπτέμβρης - Οκτώβρης 1992

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ, ΤΕΥΧΟΣ 46 ΔΡΧ. 200
Κ Ο Ν Ι Τ Σ Α

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σύντομες σκέψεις - πικρές αλήθειες, Σ.Τ.
Σύμβολο ηρωισμού, Δήμου Βότσικα
Πόλεμος 1940, Σ. Τουφίδη
Λιάσκα - ένας παλιός Δροσοπηγιώτικος Οικισμός Θωμά Ζιώγα
Ο Τρύγος, Σ. Τουφίδη
Παιδαγωγικά θέματα, Χρ. Δούσμπη
Η δοξασμένη κοιλάδα, Ηλ. Παπαζήση
Γιορταστικό τριήμερο στον Αμάραντο, Νικ. Γκουντουβά
Τσιολέχρισμα καλαμποκιού, Ν. Γκουντουβά
Βυρσοδεψείο, Ι. Τ.
Στοχασμοί, Τάσου Κανάτση
Κόνιτσα (ποίημα) Γ. Παπαμιχάλη
Πως πανηγύρισαν στην Οξυά, Θαν. Πορφύρη ..
Περιοίκων Μακεδόνων, τοπωνυμικό Θ. Ζιώγα ..
Το πανηγύρι Αγ. Παρασκευής στην Πυξαριά, Αχ. Κολιού
Η τηλεόραση, Λ. Εζνεπίδη
Μία πρόταση, Σ. Τ.
Επιστολές στην "Κόνιτσα" Γ. Γερομίχαλου
Βαγγ. Μπλέτσας, Ι. Τ.
Σχόλια - Ειδήσεις - Κοινωνικά

Φωτ. εξωφύλλου: Γέφυρα Βοϊδομάτη
Φθινόπωρο

Εκδίδεται από Συντακτική
Επιτροπή

Ανδρέου Ηλίας
Ζώτος Θεόφιλος
Τουφίδης Σωτήρης
Τσιάγκης Ίκαρος

Υπεύθυνος σύμφωνα
με το νόμο:

Σωτ. Τουφίδης

Κόνιτσα 44.100

Τηλ. (0655) 22.464 - 22.212

Ετήσια συνδρομή: Εσωτερικού Δρχ. 1000
Εξωτερικού, Δολ. USA 20 Αυστραλ. 30
Αλληλογραφία - Συνδρομές - Εμβάσματα
στον υπεύθυνο του περιοδικού Σ. Τουφίδη
ή στο Βιβλιοπωλείο «ΕΛΕΓΕΙΟ» Θ. Ζώτου, Κόνιτσα

Για την Αθήνα, στο Νικολ. Δ. Καζαμία
Εμμ. Μπενάκη 24. Τηλ. 36 27 725

Σύντομες σκέψεις - πικρές αλήθειες

Ευλογημένο Καλοκαίρι! Ζωντάνεψαν για λίγο τα χωριά μας με ντόπιους που ήρθαν στη γενέθλια γη τους από το εξωτερικό και το εσωτερικό της χώρας, με γνωστούς και άγνωστους επισκέπτες που ανακάλυψαν το καθαρό περιβάλλον και ένιωσαν την ανάγκη της αποτοξίνωσης από τα καυσαέρια των μεγαλοπόλεων.

Οι παλιότεροι θυμήθηκαν αλλοτινές καλές μέρες και οι νεώτεροι πήραν μια γεύση των πατρογονικών εθίμων.

Αλλά το καλοκαίρι πέρασε γρήγορα, σαν ένα γλυκό όνειρο.

Πάνε τα πανηγύρια, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις Συλλόγων και Αδελφοτήτων, το πατροπαράδοτο παζαρόπουλο με το πηγαινέλα του κόσμου και τις τελευταίες αναλαμπές του. Μπαίνουμε στον Οκτώβρη, χινοπώριασε για καλά. Εφυγαν τα χελιδόνια, κατηφόρισαν τα πρόβατα για τα χειμαδιά και στα χωριά της επαρχίας μας οι εναπομείναντες κάτοικοι μπαίνουν σ' ένα μελαγχολικό χινόπωρο με επακόλουθο το σιωπηλό χειμώνα. Σε χειμερινή νάρκη θα πέσουν και πάλι τα χωριά μας.

Λίγες εκατοντάδες οι κάτοικοι σε μερικά πρώην κεφαλοχώρια, που κάποτε έσφιζαν από ζωή χειμώνα - καλοκαίρι. Μερικές δεκάδες στα περισσότερα και σε μερικά, πέντε - δέκα, κι αυτοί, ανήμποροι μεγάλης ηλικίας, που κάθε χρόνο λιγοστεύουν αναπόφευκτα, αφού στη θέση του ενός που πεθαίνει δεν έρχεται κάποιος αντικαταστάτης.

Κάποιες προοπτικές ανάπτυξης μερικών χωριών, δε φαίνεται ν' αλλάζουν τον κανόνα της γενικής εγκατάλειψης.

Εδώ εφαρμόζεται το "ο σώζων εαυτόν, σωθήτω". Οι νέοι - όσοι έχουν απομείνει -

φεύγουν ένας ένας για μια "θέση στον ήλιο" προς τις πόλεις, αφού δε βρίσκουν καμιά βιοποριστική ενασχόληση στη γη των πατεράδων τους. Πολλοί συνταξιούχοι δυσκολεύονται κι αυτοί να μείνουν και πηγαίνουν στα παιδιά τους - στις πόλεις - για να 'ναι κοντά σε γιατρούς και νοσοκομεία. Άλλοι, πάλι, φεύγουν για χάρη των παιδιών προς τα κέντρα.

Εμείς οι υπόλοιποι - αμετανόητοι ονειροπόλοι - περιμένουμε την ανάπτυξη της περιοχής από την πολυετία, μήπως δούμε επτέλους, "άσπρη μέρα". Περιμένουμε να λειτουργήσει το Νοσοκομείο μας, από μήνα σε μήνα κι από χρόνο σε χρόνο και οι Κυβερνήσεις μας εξαπατούν ασύστολα, στέλνοντας κατά καιρούς από κάποιον αρμόδιο Υπουργό να μας ξαναζωντανέψει τη μισοπεθαμένη ελπίδα και όπως λέει κι ο πικραμένος κοσμάκης, "γελάμε, να σε γελώ, να περνάμε τον καιρό"...

Αν προσθέσουμε στα παραπάνω και το πρόβλημα από τους βόρειους επισκέπτες που αλωνίζουν πιο άνετα τα μισοεγκαταλειμμένα χωριά μας, αυτή την εποχή, είναι ν' απορεί κανείς πως μένουν ακόμα κάποιοι άνθρωποι σ' αυτόν τον τόπο. Κατά τα άλλα, κι εμείς εδώ πάνω είμαστε πολίτες με τις ίδιες υποχρεώσεις όπως και όλοι οι άλλοι συμπατριώτες μας, στη στράτευση, στη φορολογία κ.λ.π. Διαβάζοντας κάποιοι, τούτες τις αράδες, ίσως μας κατηγορήσουν για απαισιόδοξους.

Σ' αυτούς συνιστούμε μια περιοδεία στα χωριά μας και θα πεισθούν "ιδίοις όμμασι" για τη ζοφερή κατάσταση που υπάρχει σήμερα, μια κατάσταση με πενιχρές ελπίδες αναλαμπής στον ορίζοντα.

Σ.Τ.

ΣΥΜΒΟΛΟ ΗΡΩΙΣΜΟΥ

Από τότε, που καταλήφτηκε η Αλβανία από τη Φασιστική Ιταλία, το πρώτο δεκαήμερο του Απρίλη του 1939, φαίνονταν καθαρά ότι γρήγορα ο Μουσουλίνι θα επιτεθεί και ενάντια στην Ελλάδα. Η ηγεσία, όμως, της 4ης Αυγούστου, που δεν ήταν ηγεσία εθνική, αλλά κλίκα που κατέλαβε την εξουσία με την ενίσχυση της πλουτοκρατικής ολιγαρχίας και του διεθνούς φασισμού, του οποίου τα συμφέροντα εξυπηρετούσε, δεν έκανε την απαραίτητη πολεμική προπαρασκευή.

Δεν έκανε κανένα οχυρωματικό έργο στην Ηπειρο. Οι δυνάμεις, που ήταν κοντά στα σύνορα, συγκεκριμένα: η 8η, 9η και 10η μεραρχίες, το απόσπασμα Δαβάκη στην Πίνδο και άλλα δυό συντάγματα, ήταν πολύ λίγες για την αντιμετώπιση ενδεχόμενης επίθεσης. Ο στρατός ήταν άσχημα οπλισμένος, χωρίς σύγχρονα όπλα και αεροπορία, χωρίς επαρκή ιματισμό, χωρίς καλά οργανωμένη επιμελητεία και άρτια επεξεργασμένα επελερικά σχέδια αντιμετώπισης πιθανής εισβολής.

Στις 28 Οκτώβρη του 1940 μεγάλες δυνάμεις του εχθρού (9 Μεραρχίες), δύναμη 100.000 ανδρών επτέθηκαν πρωί πρωί σ' όλο το μέτωπο. Τα τμήματα του Ελληνικού Στρατού, που βρίσκονταν στην πρώτη γραμμή αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν. Οι παλικές μονάδες κατέλαβαν το Πωγώνι, προχώρησαν κατά μήκος του παραλιακού τομέα και ένα παγερό πρωινό του Οκτώβρη οι φασιστικές ορδές ξεχύθηκαν στο Καλπάκι. Η 8η Μεραρχία Ηπείρου όμως, αν και είχε διαταγή να ρίξει λίγες τουφεκιές "για την τιμή των όπλων" και να υποχωρήσει, αντιστάθηκε γενναία. Το πυροβολικό της θαυματουργήσε. Οι πυροβολαρχίες του Κωστάκη, του Βαρβέτσου, του Παπανικολάου και άλλων επέφεραν μεγάλες ζημιές στον εχθρό. Οι πεζικα-ραίοι έτρεψαν σε άτακτη φυγή τους πανι-

κόβλητους φασίστες Ιταλούς. Φονικότατες μάχες έδωσε το 15ο Σύνταγμα της 8ης Μεραρχίας και στο ύψωμα Γραμπάλα, που ορθώνεται επιβλητικό ανάμεσα στο Πωγώνι και στο Ζαγόρι. Την περίοδο αυτή κατέφθασαν οι τσολιάδες του 3/23 και του 42 Συντάγματος, το Σύνταγμα της Χαλκίδας κ.α. Ετσι τώρα όλοι μαζί Ρουμελιώτες, Θεσσαλοί, Κρήτες, Μακεδόνες, Θράκες, Μωραΐτες, Νησιώτες πέρασαν σε θυελλώδη αντεπίθεση.

Η Ανώτατη Διοίκηση των Ιταλικών δυνάμεων στην Αλβανία, με σκοπό να αποκόψει την προς ανατολάς διαφυγή δυνάμεων της 8ης Μεραρχίας, ανέθεσε στη Μεραρχία Τζούλια (αλπινιστών), διοικητής ο στρατηγός Τζιρότι, δύναμη 11.000 ανδρών, να κινηθεί προς Πίνδο. Στις 28 Οκτώβρη η εχθρική Μεραρχία πέρασε τα ελληνικά σύνορα και στις 3 Νοέμβρη κατέλαβε τη Βωβούσα.

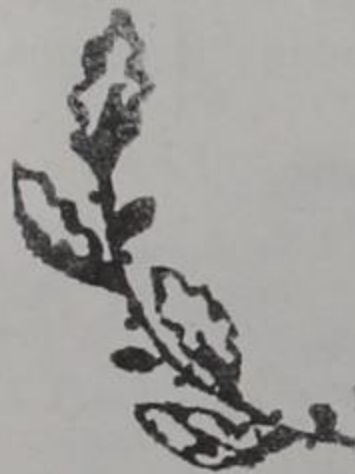
Το Απόσπασμα του συνταγματάρχη Κώστα Δαβάκη και μονάδες της 1ης Μεραρχίας, κέρδισαν περιφανή νίκη. Ο εχθρός στην Πίνδο είχε μεγάλες απώλειες. Πάνω από 300 ήταν οι νεκροί και 1.298 οι αιχμάλωτοι. Τα λάφυρα, που έπεσαν στα χέρια του ελληνικού Στρατού ήταν πάρα πολλά: ασύρματα, πυροβόλα, η πολεμική σημαία ενός Τάγματος, 250 μουλάρια και άλλο πολεμικό υλικό. Σοβαρά βοήθησαν το Απόσπασμα Δαβάκη και την 1η Μεραρχία και οι κάτοικοι των χωριών της Πίνδου. Οι γυναίκες κουβαλούσαν νύχτα μέρα πάνω στα δύσβατα και χιονισμένα βουνά της Ηπείρου πυρομαχικά στους στρατιώτες, τα οποία σκορπούσαν τον τρόμο στον παλικό στρατό.

Ταυτόχρονα, Σύνταγμα ιππικού, διοικητής ο συνταγματάρχης Λιούμπας, με ορμητική επίθεση ανέτρεψε τους Ιταλούς, που είχαν διεισδύσει στο αριστερό του μετώ-

που, διάβηκαν τον Καλαμά και προχωρούσαν προς Πρέβεζα.

Ισχυρά χτυπήματα έδωσαν στον εχθρό από τις πρώτες μέρες της εισβολής οι 9η και 10η μεραρχίες, στο δεξιό του μετώπου, στα σύνορα Μακεδονίας Αλβανίας. Αφού απώθησε ο ελληνικός Στρατός τους Ιταλούς φασίστες απ' όλα τα σημεία του ελληνικού εδάφους, κυνήγησε τον εχθρό και κατέλαβε την Κορυτσά, την Πρεμετή, το Αργυρόκαστρο. Στο μεταξύ είχαν συγκεντρωθεί 70 ελληνικά τάγματα με ακμαίο ηθικό απέναντι στα 40 Ιταλικά, από τα οποία τα περισσότερα ήταν κατάκοπα και μερικά διέθεταν ελάχιστη αριθμητική δύναμη εξ' απτίας των σοβαρών απωλειών. Ήταν μια ευκαιρία, ίσως η μοναδική, το Γενικό Στρατηγείο να επωφεληθεί απ' αυτή την προσωρινή υπεροχή των ελληνικών στρατιωτικών δυνάμεων σε βάρος του εχθρού. Δυστυχώς, όμως, μέχρι τις 12 Νοέμβρη του 1940 δεν ήταν έτοιμο κανένα επιθετικό σχέδιο.

Αργότερα ο Μουσολίνι συγκέντρωσε στο μέτωπο 35 τμήματα, συνολικά 632.270 στρατιώτες και αξιωματικούς.

Αν η άμυνα της Πατρίδας αφήνονταν στα χέρια Γλύξμπουργκ - Μεταξά, ο πόλεμος θα τέλειωνε τις πρώτες κιόλας μέρες.

Η υπόθεση, όμως, πέρασε στα χέρια των τίμιων πατριωτών αξιωματικών και φαντάρων, στα χέρια του ελληνικού λαού που ξεσηκώθηκε σαν ένας άνθρωπος, παραμέρισε τα μίση και με πίστη στη νίκη υπερασπίστηκε το ιερό έδαφος της Πατρίδας του και τη λευτεριά του μέχρι θανάτου. Οι αγώνες του ελληνικού λαού και Στρατού

ενάντια στον παλιό φασισμό είχαν τεράστια ηθική και πολιτική σημασία. Το αποφασιστικό "ΟΧΙ" που είπε ο ελληνικός λαός στους Ιταλούς φασίστες εισβολείς, η αντίσταση στη γερμανική εισβολή και η παλλαϊκή άμυνα στην Κρήτη αποτελούν μεγάλους τίτλους τιμής και δόξας για τον ελληνικό λαό.

Αλλά η ελληνική αντίσταση είχε και μεγάλη διεθνή σημασία. Καθυστέρησε τη γερμανική επίθεση ενάντια στη Σοβιετική Ένωση, καταρράκωσε το κύρος της Φασιστικής Ιταλίας, αποτέλεσε σοβαρή συμβολή στον αντιφασιστικό αγώνα των λαών της Ευρώπης.

Δήμος Βότσιακας

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Κατά την καλλιτεχνική περίοδο 1992 - 1993 ο Χώρος Τέχνης Εύμαρος θα φιλοξενήσει εκθέσεις ζωγραφικής Ελλήνων και ξένων καλλιτεχνών. Η στρατηγική μας είναι πάντα προσανατολισμένη στο ότι η τέχνη δεν είναι εθνική υπόθεση αλλά υπάρχει και αναπτύσσεται όταν υποβοηθείται ο υπερεθνικός της χαρακτήρας. Θα επιμείνουμε επίσης σε εκθέσεις που σκοπεύουν στην προώθηση νέων καλλιτεχνών και εργασιών που διερευνούν νέους καλλιτεχνικούς δρόμους, έχοντας πάντα σα κύριο μέλημα την ποιότητα και την καλλιτεχνική αξία των δημιουργημάτων. Εκτός από τις εκθέσεις, έργα καλλιτεχνών συνεργατών του Ευμάρου, καθώς και χαρακτηριστικά, μεταξοτυπίες και μικρογλυπτά διατίθενται στο μόνιμο εκθετήριο του χώρου. Τέλος θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη δραστηριότητα "Τέχνη και Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές", δραστηριότητα που πρώτοι ξεκινήσαμε στην Ελλάδα μαζί με την εταιρεία "ΔΙΑΛΟΓΟΣ".

ΕΥΜΑΡΟΣ

ΦΩΚΙΔΟΣ 26 ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ 7776485

ΠΟΛΕΜΟΣ 1940

(Αναμνήσεις ενός τετράχρονου εκείνης της εποχής).

Στο χωριό μου που βρίσκεται ακριβώς απέναντι από την αιματωβαμένη Γκραμπάλα, η είδηση για την κήρυξη του πολέμου από την Ιταλία, έγινε γνωστή με το Κοινοτικό τηλέφωνο το πρωί της 28ης Οκτωβρίου. Ραδιόφωνο δεν είχε κανένας εκείνον τον καιρό.

Στην αρχή ο κόσμος μούδιασε και δεν ήξερε τι να κάνει. Κανένας δεν μπορούσε

μου μωρό χρονιάρικο, τάχε χαμένα και δεν ήξερε τι να κάνει.

Χαράματα έρχεται ο παππούς μου στο σπίτι και ξεσηκώνει άρον άρον τη μάνα μου.

Γρήγορα παρ' τα παιδιά και πάμε για το Πάπιγγο, έρχονται οι Ιταλοί.

Δεν υπήρχε άλλη διέξοδος. Σαμαρώνει γρήγορα το άλογό μας, το Γρίβα, γεμίζει το σακούλι με δυο ψωμιά που βρέθηκαν

Πολεμιστές του 1940.

να προβλέψει αν οι Ιταλοί θ' αναχαπίζονταν στα σύνορα απ' τους δικούς μας ή θα προχωρούσαν σε βάθος, οπότε θα 'πεφτε στα χέρια τους και το χωριό μας, μαζί με τ' άλλα κοντινά χωριά.

Από τα σύνορα, σαν μακρινές μπουμπουναριές, έφτανε ο απόηχος των οβίδων και το βράδυ ειδοποιήθηκαν όλοι να βάλουν κουβέρτες στα παράθυρα για συσκότιση, μην έχουμε βομβαρδισμό από τα ιταλικά αεροπλάνα.

Ο πατέρας μου, της κλάσης του 1930, είχε επιστρατευτεί και βρισκόταν στην πρώτη γραμμή. Η μάνα μου με δύο παιδιά, εμένα τεσσάρων ετών και την αδερφή

εκείνη την ώρα στο σπίτι και το κρεμάει στο σαμάρι, φορτώνει μια βελέντζα από το προικιό της και μαζί με τον παππού, τ' αδέρφια της και άλλους χωριανούς ξεκινάμε για το Πάπιγγο. Αυτό το χωριό ήταν απομονωμένο πάνω στα βουνά και δεν κινδύνευε από τους Ιταλούς.

Πάνω στ' άλογο η μάνα μου κρατάει αγκαλιά την αδερφούλα μου κι εγώ σκαρφαλωμένος στα καπούλια σφίγγω γερά το "σκαρβέλι" του σαμαριού και ακολουθούμε τους άλλους που ταχύνουν το βήμα τους για την προσφυγιά.

Το σπίτι έμεινε έρημο, μ' όλα τα υπάρχοντά του: τα προικιά της μάνας μου, τα γε-

νήματα σ' αμπάρια, τα τυριά στο κελάρι, το γραμμόφωνο στο κομοδίνο, το κυνηγητικό δίκανο του πατέρα μου κρεμασμένο στον τοίχο και όλα τα πράγματα που έχει κάθε σπίτι, από ρούχα μέχρι μαγειρικά σκεύη. Και δεν έφτανε αυτό, πάνω στον πανικό και τη βιασύνη, άφησε η μάνα μου το βόδι και τα γίδια στο κατώι, λες και θα ματαγύριζε σε λίγο.

Από το Πάπιγκο αγναντεύαμε προς το χωριό μας και κατά τη Γκραμπάλα που καίγονταν το πελεκούδι. Τα κανόνια δε σταματούσαν το μπουμπουνιτό τους και όλος ο κόσμος ζούσε με το φόβο, μήπως οι δικοί μας λύγισουν από τη φοβερή πίεση των Ιταλών.

Βέβαια εγώ (τεσσάρων χρονών) δεν μπορούσα να συνειδητοποιήσω την κατάστα-

Πολεμιστές του 1940.

Τέτοιες ώρες για μια μάνα το πιο πολύτιμο είναι τα παιδιά της.

Πολλοί, ενεργώντας πιο ψύχραιμα, πήραν τα ζωντανά τους και βάδισαν προς το Ζαγόρι όπου και τα γλίτωσαν.

Σε λίγο έφτασαν οι Ιταλοί και βρήκαν το χωριό σχεδόν έρημο μόνο καναδυό γερόντια είχαν μείνει, λογαριάζοντας πως δε θα πάθαιναν τίποτε από τους Ιταλούς.

Μετά από τέσσερις ώρες πορεία, έφτασε το караβάνι με πεζούς και καβαλάρηδες στο Πάπιγκο. Άλλοι χωριανοί ανέβηκαν προς Βίτσα, Μονοδέντρι κ. α.

Στο Πάπιγκο, μας στίβαξαν σ' ένα μεγάλο σπίτι, όπως όπως και όταν σε λίγες μέρες σώθηκε το ψωμί, άρχισαν οι πεινασμένοι χωριανοί το διακόνι. Οι Παπιγκιώτες μας φίλεψαν με ψωμί, πατάτες, λάχανα κι έτσι "ξεγελούσε" ο κόσμος την πείνα του.

ση, αλλά χαραχτηκε στη μνήμη μου το λυπημένο βλέμμα της μάνας μου και η αγωνία των μεγάλων που δεν ξεκολούσαν από το αγνάντι όλη μέρα.

Στο μεταξύ ο καιρός αγρίευε. Εβρεχε συχνά κι έκανε και κρύο.

Υστερ' από μερικές εβδομάδες, οι δικοί μας ενισχύθηκαν, ανασυντάχτηκαν και μετά από επιθέσεις και αντεπιθέσεις στο Καλπάκι και στη Γκραμπάλα, πήραν "φαλλάγγι" τους Ιταλούς και τους απώθησαν προς τα σύνορα.

Η μάνα μου και όλοι οι άλλοι που ανυπομονούσαν να γυρίσουν στο χωριό, μόλις πληροφορήθηκαν ότι οι Ιταλοί υποχωρούν, άφησαν το Πάπιγκο και πήραν το δρόμο του γυρισμού. Όταν περάσαμε τον εθνικό δρόμο (Γιάννινα - Κόνιτσα) που βρίσκεται κάτω από το χωριό μου, αντικράσαμε τον πρώτο νεκρό στρατιώτη, ξαπλώ-

μένο ανάσκελα σε μια χωραφιά. Φοβήθηκα καθώς τον είδα αγριωπό και μαυρομελανιασμένο· πρώτη φορά έβλεπα πεθαμένο.

Λίγο πιο έξω από το χωριό - δίπλα στο δρόμο - είδαμε δυο άλλους νεκρούς. Αυτοί ήταν Ιταλοί, όπως διαπίστωσαν οι μεγάλοι από τη σκούρα στολή τους. Εδώ κι εκεί, ο τόπος ήταν γεμάτος κάσες με σφαίρες γιαλιστερές και χειροβομβίδες κατακόκκινες σαν κούκλες ζηλευτές. Φτάνοντας στο σπίτι μας, μας υποδέχτηκε η γάτα, το μόνο ζωντανό που είχε απομείνει. Το βόδι, τα γίδια, οι κότες είχαν φαγωθεί από τους Ιταλούς που είχαν κάνει το χωριό μας χώρο συγκέντρωσης για τις επιθέσεις τους απέναντι στο ύψωμα της Γκραμπάλας.

Το σπίτι είχε λεπλατηθεί άγρια από τους πλιατσικολόγους Αρβανίτες που ακολουθούσαν τα Ιταλικά στρατεύματα.

Τρόφιμα, ρούχα οικιακά σκεύη, μας τα πήραν όλα. Οσα είχαν προλάβει κι έκρυψαν ή πήραν μαζί τους κάποια πράγματα, τα γλίτωσαν, οι υπόλοιποι έκλαιγαν το χάλι τους. Ήταν σαν νά'χε χτυπήσει το χωριό μας φοβερή θεομηνία και οι χωριανοί θα αναγκάζονταν ν' αρχίσουν το νοικοκυριό τους από το άλφα, που λένε.

Πιο δυσάρεστες συνέπειες είχαν τα σπίτια που οι προσιάτες τους ήταν επιστρατευμένοι και πολεμούσαν τον εισβολέα.

Στο χωριό, ο ένας συγγενής βοηθούσε τον άλλο, όσο μπορούσε για να περάσουν τις δύσκολες στιγμές. Οι μάκες συνεχίζονταν στην Αλβανία, όπου οι Στρατός μας σκαπέτησε τους Ιταλούς και τους κυνηγούσε στα χιονισμένα βουνά. Ο χειμώνας ήθε εκείνη τη χρονιά απειλητικός, με παγωνιές και χιόνια. Για την οικογένειά μας ήταν φοβερός, γιατί στην καταστροφή από τους πλιατσικολόγους προστέθηκε και ο τραυματισμός του πατέρα μου. Σε επίθεση της διμοιρίας του στην Καστοριανή Πωγωνίου, μια σφαίρα τον χτύπησε στο στήθος, ακριβώς στο τσεπάκι που είχε το ρολόι του. Η σφαίρα διέλυσε το ρολόι με τα δυο καπάκια, αλλά δεν προχώρησε πολύ και δεν έφτασε στην καρδιά.

Έτσι, ο πατέρας μου γλίτωσε από βέβαιο θάνατο....

Σε λίγο ακολούθησε η Κατοχή με τη φοβερή πείνα. Για να επιζήσουμε - μικροί, μεγάλοι - φάγαμε κριθάρι, ρόβι, βελανίδια, παλιουρόσπορο και ό,τι μπορεί κανείς να φανταστεί, αλλά αυτά είναι μια άλλη ιστορία...

Τα παραπάνω είναι μερικές αναμνήσεις που κράτησε η παιδική μου μνήμη από εκείνη τη μαύρη εποχή του πολέμου 1940. Ίσως στα παιδιά μας, τούτα να φαίνονται σαν ένα παραμύθι. Εύχομαι να γεράσουν μ' αυτό το παραμύθι, ας μην το 'δουν στην πραγματικότητα ποτέ τους, όπως το ζήσαμε εμείς οι μεγαλύτεροι!..

Σ.Τ

Παρακαλούνται

όσοι μας στέλνουν εργασίες για δημοσίευση, νά 'χουν υπόψη τα εξής:

1. Αν γίνεται, τα κείμενα να είναι δακτυλογραφημένα.
2. Όταν είναι χειρόγραφα να γράφουν καθαρά και ευανάγνωστα.
3. Και στις δύο παραπάνω περιπτώσεις το γράψιμο να γίνεται ΜΟΝΟΝ από τη μία όψη της κόλλας.
4. Να μην είναι μακροσκελή.

Αυτές οι λεπτομέρειες βοηθάνε τη Συντ. Επιτροπή και το τυπογραφείο.

Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

Σ.Ε.

ΛΙΑΣΚΑ

ΕΝΑΣ ΠΑΛΑΙΟΣ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΙΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ

Θωμά Ζιώγα

Δύο εξαιρετά από κάθε άποψη βιβλία, που διαπραγματεύονται την ιστορία του γειτονικού χωριού "Φούρκα", έτυχε να μελετήσουμε τον τελευταίο καιρό.

Είναι τα παρακάτω:

1. ΦΟΥΡΚΑ, το μαγευτικό χωριό της Πίνδου, του δασκάλου Δημ. Γ. Μακρή, Θεσσαλονίκη 1977, έκδοση φιλεκπαιδευτικής αδελφότητας των εν ΗΠΑ Φουρκωτών.

2. Η ΦΟΥΡΚΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ, του δασκάλου Χρ. Γ. Εξάρχου, Θεσσαλονίκη 1987. Ομολογούμε ότι αφμότερα, αλλά κυρίως το δεύτερο με το κείμενο του λαογραφικού υλικού που παραθέτει, μας ενθουσίασαν τόσο πολύ, που δεν θα ήταν υπερβολή αν λέγαμε ότι τόνωσαν και έθρεψαν το πατριωτικό μας φρόνημα και τη αγάπη για τα πάτρια.

Αυτή όμως η αγάπη για τα πάτρια ενέχει πάντα μέσα της, για όλους μας, μια αυθύπαρκτη ροπή για την έρευνα, την αποκάλυψη και τη γνώση της αληθινής (κατά το δυνατόν) ιστορίας του τόπου μας. Είναι προφανές ότι οι δύο ως άνω Φουρκιώτες δάσκαλοι δούλεψαν την ιστορία του χωριού τους, διακατεχόμενοι από τα ίδια ακριβώς αισθήματα.

Είναι ανθρώπινη αδυναμία, και συμβαίνει στον καθένα μας όταν πρόκειται να γράψουμε κάτι για τον τόπο που μας γέννησε, να εξιδανικεύουμε, να εξωραϊζουμε και να μεγαλοποιούμε κάπως τα γεγονότα και στοιχεία, που από την προφορική παράδοση διασώθηκαν ή από ιστορικές πηγές μαρτυρούνται. Είναι μια συναισθηματική εσωτερική παρόρμηση, αιτία την οποία μόνο μία ψυχρή αυστηρώς ογική θα λέγαμε, θεώρηση και κριτική των δεδομένων "αν μπορούσε να υπάρ-

ξει", που θα παραμέριζε κάθε "χωριανό πατριωτισμό", θα μπορούσε να μας απαλλάξει.

Με τα παραπάνω, δεν θέλουμε καθόλου να μειώσουμε τη φανερά αξία των δύο παραπάνω βιβλίων. Απλά και μόνο σημειώνουμε ότι σ' αυτά έχει εμφυλλοχωρήσει η παραπάνω αδυναμία, κυρίως σε ότι έχει σχέση με την ιστορία του οικισμού Λιάσκα. Ιδίως το βιβλίο του κ. Δημ. Μακρή έχει πάρα πολλές "χονδρές" αναλήθειες πάνω σ' αυτό το θέμα, και απορούμε πως δεν βρέθηκε κανένας Φουρκιώτης ή άλλος κοντοχωριανός να υποδείξει τα κραυγαλέα, πράγματι, σφάλματα και να προστατεύσει, έτσι, την σοβαρότητα και φερεγγυότητα του ζηλευτού κατά τα άλλα βιβλίου του. Ίσως, το σύνδρομο του "χωριανού πατριωτισμού" να έπαιξε και εδώ το ρόλο του. Αντίθετα, το βιβλίο του κ. Χρ. Εξάρχου, που εκδόθηκε πρόσφατα, είναι πολύ πιο προσεκτικό και δεν βγάζει, τουλάχιστον, επισφαλή συμπεράσματα. Απλά παραθέτει, αναγκαστικά, όσα οι παλιότεροι απ' αυτόν Φουρκιώτες έγραψαν "σαν προφορική παράδοση" για την Λιάσκα, αφήνοντας, σε μας τουλάχιστον, την εντύπωση ότι και ο ίδιος δεν πείθεται. Τολμά, όμως, και εύγε του! να ομολογήσει ότι η Λιάσκα βρίσκεται σε Δροσοπηγιώτικο έδαφος σήμερα, κάτι που δεν αναφέρει, για ευνόπτους λόγους, ο κ. Μακρής σε ολόκληρο το βιβλίο του. Παρ' όλα αυτά, και σ' αυτό το βιβλίο αναπαράγονται και γνωστοποιούνται πληροφορίες, οι οποίες ελέγχονται παρακάτω λανθασμένες, και πρέπει να σχολιαστούν, γιατί διαφορετικά θα δυσκολέψουν την τωρινή, αλλά και την μελλοντική έρευνα, συσκοτίζοντας την

επιζητούμενη ιστορική αλήθεια. Βέβαια, σκοπός αυτού εδώ του άρθρου δεν είναι η κριτική των δύο παραπάνω βιβλίων, αλλά η επισήμανση ότι ορισμένες θέσεις και συμπεράσματα, που υπάρχουν σ' αυτά "κυρίως στο βιβλίο του κ. Μακρή", είναι εσφαλμένα, χρήζουν κριτικής, και πρέπει να ανασκευασθούν, αφού προκύψουν νέες απόψεις στοιχειοθετημένες, από μιά καλόπιστη διαλεκτική αντιπαράθεση επιχειρημάτων. Σ' αυτή την ερευνητική προσπάθεια, χωρίς να κατέχουμε μόνο εμείς το φως το αληθινόν, θα συμβάλλουμε όσο μπορούμε παρακάτω, και έχουμε πάμπολλα στοιχεία και επιχειρήματα να παραθέσουμε.

Σημειώνουμε ότι ο οικισμός έχει το όνομα "Λιάσκα", και προφέρεται έτσι ακριβώς "με δασύ "σ"" από όλους τους γείτονες. Στα παραπάνω βιβλία το όνομά του γίνεται "Λιάτσικα", ενώ αλλού το διάβασα "Λιάτσα". Πρόκειται όμως πάντα για τον ίδιο οικισμό, ανεξάρτητα από τον γραμματικό τύπο που έχει το ονομά του. Έχουμε τη γνώμη ότι "Λιάσκα" σημαίνει "μέρος λιαστό", αν το εξηγήσουμε από το ρήμα "λιάζω" > Λιάσκα, αφού, και καθώς γνωρίζουμε εξ ιδίας αντιλήψεως, είναι όντως ιδιαίτερα προσήλιος τόπος. Προσωπικά, πάντα και τώρα, χρησιμοποιούμε τον τύπο "Λιάσκα" που τον θεωρούμε περισσότερο δόκιμο, επειδή είναι σε ευρεία χρήση.

Οι σοφοί Κινέζοι λένε την παροιμία "μια φωτογραφία αξίζει όσο χίλιες λέξεις" και εμείς συμπληρώνουμε, αφού τεχνικό επάγγελμα ασκούμε, ότι "ένα σχέδιο αξίζει όσο άπειρες λέξεις", αρκεί να είναι αληθινό και να αποδίδει την πραγματικότητα. Σχεδιάσαμε λοιπόν, από τους επίσημους ελληνικούς χάρτες, με απόλυτη κλίμακα, την περιοχή στην οποία αναφερόμαστε εν προκειμένω "Δροσοπηγή - Φούρκα - ρέμα Μαρδίτσα - ρέμα Κουσαρτιώτικο - ποτάμι Σαραντάπορος - Δροσοπηγή", όπου φαίνεται επακριβώς η θέση όλων των επίμαχων οικισμών και της Μονής της Πανα-

γίας Κλαδόρας "στο τωρινό μοναστήρι Φούρκας", και παρακαλούμε να δημοσιευθεί ολοσέλιδο, για να μη προκύψουν αλλοιώσεις από τυχόν σμικρύνσεις. Πάνω σ' αυτό το σχέδιο, που είναι σαφώς προσανατολισμένο και αποδίδει με τις υψομετρικές καμπύλες το ανάγλυφο της περιοχής με τρόπο παραστατικό, θα ενσχύσουμε, θα μελετήσουμε, θα κρίνουμε, θα αξιολογήσουμε και τελικά θα συμπεράνουμε αν μπορεί ένας οικισμός να συγχωνεύτηκε με τη Φούρκα ή τη Δροσοπηγή, ελέγχοντας ταυτοχρόνως και τη λεγομένη "στοματική παράδοση" κάθε χωριού, η οποία πολλές φορές αποδεικνύεται φτιαχτή.

Επί πλέον, η δημοσίευση του σχεδίου θα βοηθήσει όλους μας να έχσουμε σαφέστερη θεώρηση του χώρου, αλλά και τους συγγραφείς των βιβλίων να χωροθετήσουν ακριβέστερα τους οικισμούς, κυρίως τη Λιάσκα, και τούτο, γιατί όσα γράφει ο κ. Μακρής στη σελίδα 11, 12, και κυρίως στη 19, 20 "Βυζαντινή περίοδος" δείχνουν ότι αγνοεί παντελώς τη θέση της και την τοποθετεί αυθαίρετα, όπου θέλει θα λέγαμε, αρκεί αυτό να εξυπηρετήσει το ποθητό συμπέρασμα, ότι αυτή συγχωνεύτηκε με τη Φούρκα. Ο κ. Εξάρχου πάλι, στον πρόχειρο χάρτη, που στην αρχή του βιβλίου του δημοσιεύει, λάθος τοποθετεί τη Λιάσκα λίγο πιά πέρα από το Μοναστάρι μέσα στο Δροσοπηγιώτικο έδαφος βέβαια, γιατί αυτή απέχει παρασάγγες πολλές:

Θα προσπαθήσουμε να συνθέσουμε την ιστορία της Λιάσκας, με βάση τον συνημμένο χάρτη και την σχετική στοματική παράδοση, σχολιάζοντας συγχρόνως τα διαλαμβανόμενα στα δύο παραπάνω βιβλία.

Υπολογίζουμε ότι, πριν από τον μέσον του 18ου αιώνα "πριν το 1750" και κάπου στο μέσον του τόξου Δροσοπηγή - Μοναστήρι Κολαδόρας - Φούρκα, υπήρχε η έκταση που διακατέχονταν από το χωριό Λιάσκα. Με βάση τα όσα λένε στη

Δροσοπηγή, χαράξαμε πάνω στο χάρτη, με παχειά γραμμή, τα πιθανά και μάλλον ακριβή σύνορα αυτής της έκτασης. Ανατολικά ακολουθούν την κοίτη του Κουσαρτσιώτικου (Μαρδίτσα) ρέματος, Βόρεια την κοίτη του Σαραντάπορου ποταμού. Δυτικά το Λιασ(κ)ιώτικο ρέμα μέχρι τον προφήτη Ηλία, και Νότια, κατηφορίζοντας απ' την κορυφή του προφήτη Ηλία, κατέληξαν στο σημείο όπου και τώρα σμίγουν τα όρια των κοινοτήτων Φούρκας, Ζέρμας και Επαχωρίου (τριεθνές), αφήνοντας τη Μονή Κλαδόρμης και κάποια γύρω απ' αυτήν έκταση μέσα στην ευρύτερη περιοχή της Λιάσκας.

Η παραπάνω οριοθέτηση δεν είναι αυθαίρετη γιατί εκτός των άλλων που παρακάτω θα πούμε, αυτή σημαίνεται και καθορίζεται από φυσικά εδαφικά χαρακτηριστικά "ρέματα, κορυφογραμμές", με τα οποία υλοποιείται ο παλαιόθεν τηρούμενος συνοριακός κανόνας, που λέγει ότι "τα όρια ορίζονται όπως κυλούν τα νερά". Σχολιάζοντας τα όρια, πρέπει να πούμε ότι δεν έχουμε πληροφορίες για την έκταση, που κείται Ανατολικά από το Κουσαρτσιώτικο ρέμα και προς το βουνό "Κούτσουρο", την οποία κατέχει σήμερα η κοινότητα Ζέρμας, και όπου χαμηλά υπήρχε, κατά τα λεγόμενά τους, οικισμός λεγόμενος "Παλιοχώρι", σημειούμενος στο χάρτη. Το κενό αυτό ας μας το δια φωτίσουν όσοι γνωρίζουν το θέμα. Τα Δυτικά όρια, καθώς λένε στη Δροσοπηγή, ήσαν στην υψηλή ζώνη, πλησιάζοντας τον Αϊλιά, ίσως και Δυτικότερα ακόμη.

Για τα Νότια σύνορα, που χώριζαν τις εκτάσεις Λιάσκας και Φούρκας, όπως αυτά ορίστηκαν παραπάνω με το Μοναστήρι μέσα στα εδάφη της Λιάσκας, είμαστε βέβαιοι ότι θα υπάρχουν εύλογες αντιρρήσεις, αν τα κρίνουμε με τα σημερινά δεδομένα. Αν όμως μεταφερθούμε στα πριν από το 1692 χρόνια, διαβάζοντας στον κώδικα της Μονής Ζάμπορδας Γρεβενών την γραφή της δωρήτριας "Παναγία Κλαδόρμης Λιάσκας", είμαστε

απόλυτα σίγουροι ότι θα συμπεράνουμε ότι σωστά οριοθετήσαμε τα εδάφη, εκτός αν αμφισβητούνται πλέον και οι γραπτές μαρτυρίες. Ο κ. Μακρής μάλιστα στη σελ. 14 φαίνεται να απορεί γι' αυτό και σημειώνει επί λέξει "το πιο ενδιαφέρον όμως έγκειται στο ότι σημειώνεται στον κώδικα και το Μοναστήρι της Κλαδόρμης, αλλά και η Λιάσκα μ' ένα όνομα". Γιατί ο προβληματισμός; Είναι μια αναμφισβήτητη και ξεκάθαρη μαρτυρία, που μας αναγκάζει να χωροθετήσουμε το Μοναστήρι και την γύρω απ' αυτό περιοχή μέσα στην έκταση που η Λιάσκα διαφέρετε. Ελπίζουμε να διευκρινισθεί πλήρως το θέμα αυτό και με όσα παρακάτω γράφουμε.

Μέσα σ' αυτόν τον οριοθετημένο χώρο που διακατείχε η Λιάσκα, του οποίου η έκταση είναι ως έγγιστα 12.000 στρέμματα, υπήρχαν, και φαίνονται στο χάρτη οι ακριβείς θέσεις των, μερικοί οικισμοί, καθώς και το μοναστήρι "Παναγία Κλαδόρα" με την γύρω απ' αυτό περιοχή, που αποτελούσε, τρόπον τινά, μια νησίδα μέσα στον ευρύτερο χώρο, που η Λιάσκα εξουσίαζε.

Ας τους σχολιάσουμε παρακάτω χωριστά.

1) ΛΙΑΣΚΑ.

Ήταν ο κύριος οικισμός του χώρου αυτού. Βρίσκεται ακριβώς απέναντι, και σε απόσταση βολής θα έλεγα, από τη Δροσοπηγή. Οι Δροσοπηγιώτες την βλέπουν στην απέναντι ράχη και την καλημερίζουν καθημερινώς, μόλις χαράξει η μέρα, γιατί από εκεί ανατέλει ο ήλιος και η απόσταση είναι μικρή, περίπου 1,50 χλμ. σε οριζοντία απόσταση επί του χάρτη. Η απόστασή της από τη Φούρκα είναι 3,50 φορές μεγαλύτερη, δηλ. κάπου 5,50 χλμ. σε οριζοντία απόσταση. Κείται ακριβώς Βόρεια απ' αυτή, και όχι Β.Α. όπως ο κ. Εξάρχου στην σελ. 35 γράφει, γιατί τότε θα χωροθετούνταν, εσφαλμένα, δίπλα στο Μοναστήρι. Αλλά δεν είναι μόνο τούτο το δυσμενές. Ανάμεσα στη Λιάσκα και τη

Φούρκα υπάρχει ο ορεινός όγκος του Αϊ-λιά, που δυσχεραίνει κάθε επαφή μεταξύ τους, γεγονός που μας κάνει να πούμε ότι στη Φούρκα μόνο εξ ακοής την γνώριζαν. Το Μοναστήρι απέχει από τη Λιάσκα περίπου 3,40 χλμ. σε οριζοντία απόσταση και Ν.Α. κατεύθυνση, ενώ από τη Φούρκα κάπου 4,20 χλμ. σε Β.Α. κατεύθυνση. Χρονικά όμως η απόσταση, παρά την χιλιομετρική διαφορά, είναι ίδια, γιατί το έδαφος της Φούρκας έχει καλύτερη βατότητα.

Ο τόπος, όπου είναι κτισμένη η Λιάσκα, πάνω ακριβώς στο σύρραχο, είναι αρκετά επίπεδος, με πολλά ισιώματα και γόνιμο έδαφος. Προ εικοσαετίας, όλη αυτή η ομαλή έκταση καλλιεργούνταν από τους Δροσοπηγώτες, και όχι σπάνια όταν οργώνανε το ξυλάλετρο ξέθαβε, εκτός από τοίχους, και κόκκαλα ακόμη.

Αγέροχες στέκουν εκεί ψηλά οι αιωνόβιες βελανιδιές, που απαρτίζουν την χαρακτηριστική τούφα, η οποία με σιοργή καλύπτει και προστατεύει το εξωκκλήσι του Αγίου Παντελεήμονα. Όχι μόνο εικόνισμα, όπως ο κ. Εξάρχου στη σελ. 36 γράφει, αλλά ολόκληρο εξωκλήσι, το οποίο υπήρχε, υπάρχει, και μάλιστα μέχρι και τη δεκαετία του 1960 έκανε πανηγύρι την ημέρα του Αγίου.

Το 1916 ξαναχτίστηκε το εξωκλήσι, γιατί ο ναϊσκος είχε καταρρεύσει, αλλά δυστυχώς δεν ξαναεντοιχίστηκε στο νέο κτίσμα η παλιά επιγραφή, την οποία πάρα πολλοί θυμούνται ότι υπήρχε. Κανένας τώρα δεν δύναται να βεβαιώσει την χρονολογία που είχε χαραγμένη. Μερικοί λένε ότι έγραφε χρονολογία λίγο πριν το 1750, γιατί τότε, το 1916 που ξαναχτιζόνταν και ήταν στην επικαιρότητα, σχολιάζονταν σαν σημαντικό το γεγονός ότι ήταν αρχαιότερο κτίσμα από την παλιά "1763" κεντρική εκκλησία Αγίας Παρασκευής Δροσοπηγής.

Ανατολικά από το εξωκλήσι, στα ισιώματα και τα χωράφια, ακόμη είναι εμφανή τα θεμέλια από αρκετά σπίτια και υπάρχουν

μεγάλοι λιθοσσωροί, κοινώς "γκρημάδες". Μια πηγή με γάργαρο και άφθονο νερό που υπάρχει ανάμεσά τους, απ' όπου ποτίζονταν ο οικισμός, συμπληρώνει την αναγκαία υποδομή του. Όλα αυτά πιστοποιούν και βεβαιώνουν μονοσήμαντα την ύπαρξη του οικισμού της Λιάσκας ακριβώς σ' αυτή τη θέση, σε συνδυασμό και με το πάντα υπαρκτό ομοιόλεκτο τοπωνύμιο, έτσι, ώστε να μην υπάρχει καμία απολύτως αβεβαιότητα για τη θέση της.

Ο κ. Μακρής, στη σελ. 20, 21 "Βυζαντινή περίοδος", αναφέρεται σε μία τοποθεσία το "Καστρί", κοντά στο Μοναστήρι "για την οποία δεν έχουμε γνώμη", και μετά από πολλά άλλα περί βυζαντινών φρουρίων, γράφει τούτα τα παράξενα:

"Γεγονός είναι πάντως, πως σ' εκείνη τη τοποθεσία "το "Καστρί" κοντά στο Μοναστήρι" βρίσκουμε, από τον 16ον ως τον 17ον αιώνα, τον οικισμό της Λιάτσικας, και δεν αποκλείεται να σχετίζεται η ίδρυσή της με την ύπαρξη του φρουρίου", και παρακάτω σημειώνει:

"Παράλληλα, υπάρχει κι άλλο ένα σημείο άξιο να τραβήξει την προσοχή μας, είναι το Μοναστήρι της Κλαδόρμης που οπωσδήποτε, τουλάχιστον κατά τους τελευταίους Βυζαντινούς αιώνες λειτουργούσε. Και το πρόβλημα είναι: πώς κτίστηκε Μοναστήρι τόσο κοντά σε κατοικούμενη περιοχή, αφού είναι δεδομένο πως υπήρχε εκεί η Λιάτσικα; Μήπως αρχικά, πριν οπωσδήποτε από τον 16ον αιώνα, υπήρχε μόνο εκκλησία, που εξυπηρετούσε τους κατοίκους της Λιάτσικας";

Στη σελ. 12 πάλι, γράφει ότι αρχικά ο οικισμός "Παλιοχώρι", που βρίσκεται ακριβώς Ανατολικά από τη Φούρκα και φαίνεται στο χάρτη, εγκαταλείφτηκε και "..... σκόρπισαν οι κάτοικοί του προς τρεις κατευθύνσεις, ιδρύοντας τα ισάριθμα χωριά: τη Λιάτσικα, το Μάβροβο και τη Φούρκα. Σύμφωνα με την παράδοση πάλι, οι οικιστές της Λιάτσικας και του Μαβρόβου διέλυσαν, άγνωστο πότε ακρι-

βώς, τα χωριά τους και ενώθηκαν με τους κατοίκους της Φούρκας".

Δεν έχουμε γνώμη για το "Παλιοχώρι" και το "Μαύροβο". Μέσα στο χώρο της Φούρκας βρίσκονται και ας τα χειριστούν ιστορικά όπως θέλουν οι γείτονες. Για τη Λιάσκα, όμως, υπάρχει αντίρρηση σοβαρή, που μας κάνει, άθελά μας, να αναρωτηθούμε: Είναι δυνατόν να γράφεται έτσι η ιστορία;

Η Λιάσκα υπάρχει και φωνάζει "έλεος", μ' αυτά που γράφονται γι' αυτήν, και ίσως μας περιγελά. Απέχει από το Μοναστήρι όσο και η Φούρκα "περίπου 2 ώρες ποδαρόδρομο", και μας περιμένει προσκυνητές, να ανάψουμε κεράκι στο εξωκλήσι του Αγίου Πανελεήμονα.

Παραπάνω τη κωροθετήσαμε επακριβώς. Με μια μόνο φευγαλέα ματιά στο χάρτη, διακριβώνει κανείς πόσο εγγύς στη Δροσοπηγή βρίσκεται. Μόνο απ' αυτό, εκτός των άλλων που θα πούμε παρακάτω, προκύπτει ότι είναι ΜΕΓΑ ΛΑΘΟΣ όλα αυτά που γράφτηκαν για τη Λιάσκα. Γι' αυτό και σημειώσαμε παραπάνω ότι κάποιος έπρεπε να υποδείξει τα σφάλματα, και να προστατεύσει έτσι τη σοβαρότητα και φερεγγυότητα του ζηλευτού κατά τα άλλα βιβλίου του κ. Μακρή.

Ο κ. Εξάρχου, αποφεύγοντας όλες αυτές τις κακοτοπιές, φρονίμως ποιών, μεταφέρει ό,τι οι προλαλήσαντες Φουρκιώτες έγραψαν επί του θέματος και στη σελ. 36, γράφει ότι η Λιάσκα ενώθηκε με τη Φούρκα, και σαν λόγο αναφέρει:

".... και για τη Λιάσκα, ότι βρίσκονταν στην πιο μακρινή απόσταση απ' τη Φούρκα".

Σχολιάζοντας αυτή τη θέση και των δύο, θα την χαρακτηρίσαμε παντελώς ανεπαρκή, γιατί ενώ η Λιάσκα βρίσκονται "και όντως βρίσκεται" σε μεγάλη απόσταση από τη Φούρκα, απέχει ένα δρασκελισμό, που λέγει ο λόγος, από τη Δροσοπηγή, τόσο που ακούγονταν τα κοκόρια της, οπότε οι κάτοικοί της είχαν κάθε λόγο να ενωθούν με τους Δροσοπηγιώτες, προκειμένου να

φυλακτούν από ληστές "Κολωνιάτες, Τούρκους, κλπ", και όχι με τους Φουρκιώτες, που βρίσκονταν πέρα και πίσω από τον ορίζοντα. Μήπως κάνουμε λάθος; Πρόσθετα, μήπως υπάρχει καμμία απάντηση στο ερώτημα; Γιατί τότε όλη η έκταση και περιουσία της Λιάσκας, κάπου 12.000 στρέμματα, εκτός από το Μοναστήρι και μιάς μικρής περί αυτό περιοχής, την κατέχουν από αιώνες πλέον "από το 1750" οι Δροσοπηγιώτες; Γιατί όχι οι Φουρκιώτες; Τι συμβαίνει; Γιατί αυτή η προτίμηση προς τη Δροσοπηγή. Το αντίθετο, λογικά, έπρεπε να συμβεί, αν οι Λιασκιώτες είχαν μετοικήσει στη Φούρκα, όπου ακόμη τότε θα ήταν νωπή η θύμηση της πατρογονικής Λιασκιώτικης γης, και συνεπώς η πίεση και η μέριμνα να την επανακτήσουν θα ήταν περισσότερο έντονη. Δεν έγινε όμως έτσι. Γιατί; Κατά τη γνώμη μας, και μόνο αυτό αποδεικνύει ότι είναι αναληθής η άποψη ότι οι Λιασκιώτες συμπύχθηκαν στη Φούρκα, και συνεπώς, η σχετική προφορική Φουρκιώτικη παράδοση ελέγχεται εσφαλμένη, αν όχι φτιαχτή. Συχνά επιβάλλεται να κρίνουμε την προφορική παράδοση, και αν αυτή δεν είναι συμβιβαστή με υπάρχοντα αμάχητα πειστήρια "ευρήματα, γεωγραφικά δεδομένα, γεγονότα, κλπ", όπως εδώ, πρέπει να μη τη δεχόμαστε αβασάνιστα ή και να την απορρίπτουμε.

Για την ιστορία της Λιάσκας ξέρουμε πάρα πολύ λίγα πράγματα. Οσο υπήρχε, και αυτή είχε παραπλήσια ιστορική εξέλιξη με τα άλλα γεγονικά χωριά. Η σχετική γραφή στον κώδικα της Ζάμπορδας νομίζουμε ότι είναι και η πιο παλαιά, μέχρι τώρα, αναφορά στο όνομά της. Εδώ επισημαίνουμε την σπουδαιότητα του βιβλίου του κ. Μακρή, ο οποίος μας τη μεταφέρει ξεκάθαρη.

Δυστυχώς, η επικαλούμενη βιβλιογραφία δεν είναι ευκολόβρετη, γι' αυτό, σε τούτο το άρθρο θα αρκεστούμε σε όσα ο κ. Μακρής περιεκτικά γράφει στη σελ. 12, και

τα οποία μεταφέρουμε εδώ, για να μπορούμε να κάνουμε διάλογο.

Γράφει: "... Ο κώδικας αυτός, που περιέχει ονόματα δωρητών κατά τόπο καταγωγής, άρχισε να τηρείται το 1534, με τη διαφορά πως τον αντέγραψε το 1629 ο Γιαννιώτης Ιωάννης Ζωγράφος. Η τήρησή του συνεχίστηκε και στα μεταγενέστερα χρόνια. Μεταξύ των άλλων ονομάτων ο Ζωγράφος μεταφέρει από τον παλιό κώδικα τέσσερα ονόματα κατοίκων της Φούρκας, την οποίας μνημονεύει χωριστά εντάσσοντάς την στην "επαρχία του Βελάς" μαζί μ' άλλα 16 χωριά. Το πιο ενδιαφέρον όμως έγκειται στο ότι σημειώνονται στον κώδικα και το Μοναστήρι της Κλαδόρμης, αλλά και η Λιάτσικα μ' ένα όνομα".

Ομολογουμένως, είναι ένα πολύ σπουδαίο γραπτό κείμενο, απ' το οποίο τεκμαίρεται βασίμως ότι υπήρχαν, τουλάχιστον πριν το 1692, η Φούρκα, η Λιάσκα και η Παναγία Κλαδόρμη Λιάσκας. Νομίζουμε ότι δεν λαθεύουμε και αποδίδουμε σωστά το συμπέρασμα της παραπάνω περικοπής. Για μετά το 1692 τι γίνεται;

Ο ΔΑΙΜΩΝ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

Στο προηγούμενο τεύχος αρ. 45/1992, στο άρθρο ΠΑΤΡΙΔΟΓΝΩΣΤΙΚΑ του κ. Θωμά Ζιώγα υπάρχουν μερικές τυπογραφικές παραλείψεις.

Στο τέλος του λήμματος "Αρένα" να προστεθεί. Ετυμ. Λατ. ARENA (= άμμος, ψάμμος) Αρένες (= χαλικάριες, σάρες) - σχόλιο: σε όλη την περίμετρο της βραχώδους κορυφής αυτού του βουνού, τόσο από την Ηπειρωτική πλευρά όσο και από τη Μακεδονική, υπάρχουν σάρες από χαλίκια, προερχόμενες από τη διάβρωση του ψαμμιτικού πετρώματος των κορυφών. Αυτές ονοματοδότησαν το βουνό. Σχετικά είναι τα πλησιόχωρα τοπωνύμια "χαλίκι" στην Αετομπλίτσα και "Πετρίτσι" στη Λυκόρραχη.

ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ιούλιος

Μεγ. θερμοκρασία 33,6ο

Ελάχιστη θερμοκρασία 10ο

Σχετ. υγρασία 53%

Υψ. βροχής 25 εκ.

Αύγουστος

Μεγ. θερμοκρασία 30,4ο

Ο κ. Μακρής στη σελ. 14 μας πληροφορεί πάλι "... πως μετά το έτος 1692, ενώ η Φούρκα αναφέρεται στον κώδικα με 8 ονόματα, για τη Λιάτσικα δεν γίνεται καθόλου λόγος", και συμπεραίνει απ' αυτό, τελείως αυθαίρετα, ότι οι κάτοικοι της Λιάσκας είχαν ήδη εγκατασταθεί, τον 17ο αιώνα, στη Φούρκα. Γι' αυτό το τελευταίο συμπέρασμα εκφράσαμε ήδη παραπάνω τη γνώμη μας, ότι δεν μπορεί να αληθεύει. Προσθέτουμε εδώ ότι η γενομένη πυρπόληση, μέχρι αφανισμού, της Φούρκας τον 17ο αιώνα, όπως δίδεται στη σελ. 28 απ' τον κ. Μακρή, μάλλον είναι αρνητική για το συμπέρασμά του, γιατί οι Λιασκιώτες, σίγουρα, δεν θα εγκαθίσταντο σε ένα καμμένο και ερειπωμένο χωριό, όπως ήταν τότε η Φούρκα. Είναι λογικό και ανθρώπινο να αναζητήσουν κάτι καλύτερο, για τη μόνιμη εγκατάστασή των. Ένα είναι γεγονός, ότι μετά το 1692 δεν αναφέρεται η Λιάσκα, ούτε και η Παναγία Κλαδόρμης Λιάσκας, που σημαίνει, απλά, ότι, για κάποιο σοβαρό λόγο, έπαψαν να είναι δωρητές.
(Η συνέχεια στο επόμενο)

Στο λήμμα "Κλέφτης" μετά το "Σπαρτιάνα" να γραφεί: Η δεύτερη αυτή ονομασία του βουνού σημαίνει "τσακιστό", και εξηγείται απ' το Λατ. SPARGO (= διασκορπίζω, πάσσω, διακέω) Ρουμάν SPARG και Βλάχ. SPARGU (= τσακίζω, θραύω, θρυμματίζω), σχόλιο.....

Στο λήμμα "Μέρτζιανη" να γραφεί μετά το -ετυμ.

_ ετυμ. Λατ. MEO (= πορεύομαι, πηγαίνω), Λατ. MERCOR (= εμπορεύομαι), Ρουμάν MERG και Βλάχ. MIERGU (= πηγαίνω, πορεύομαι). Εξ αυτών Μέρτζιανη (= πέρασμα).....#

Ελάχιστη θερμοκρασία 14,6ο

Σχετ. υγρασία 52, %

Υψ. βροχής 13 εκ.

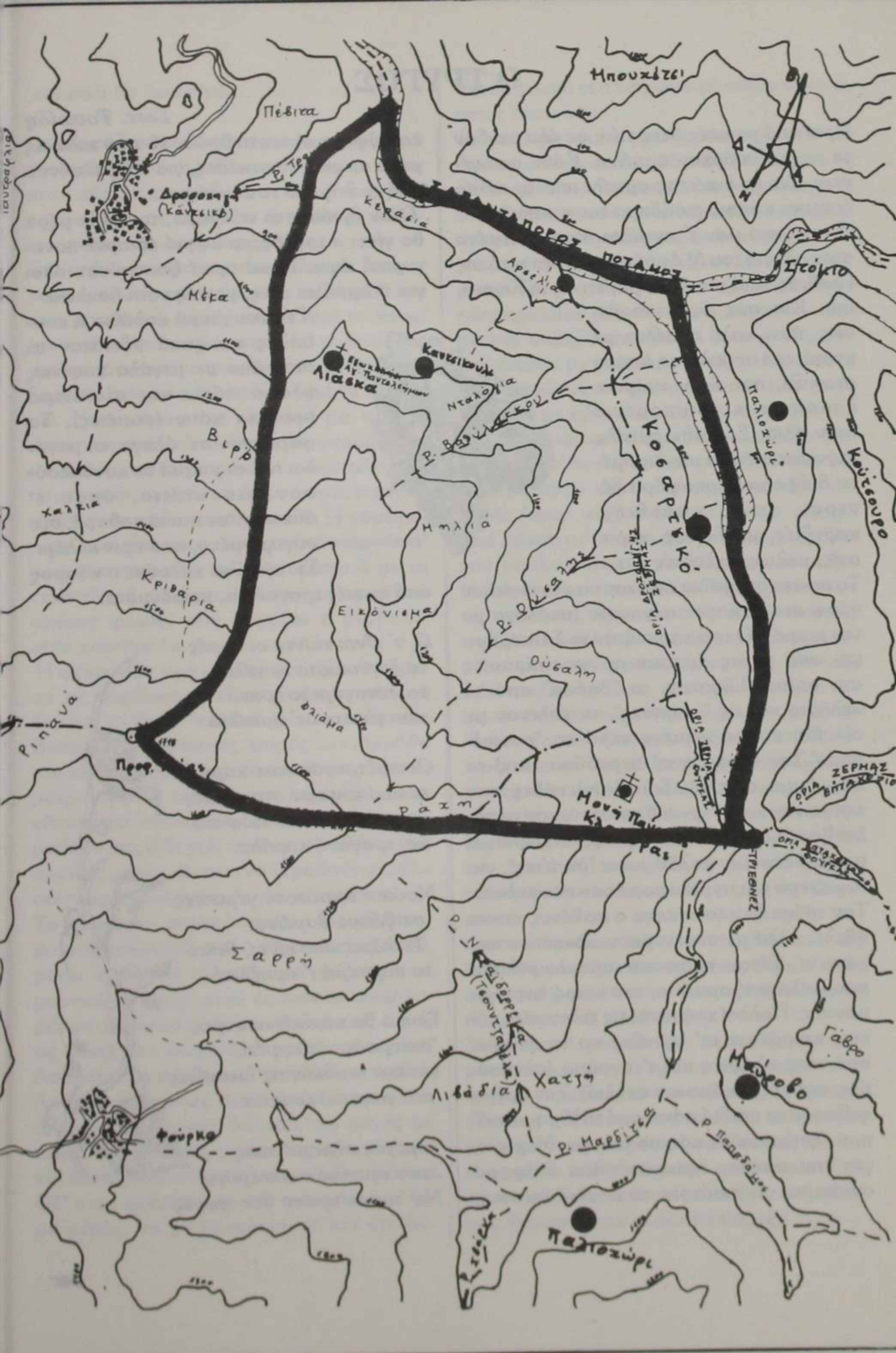
Σεπτέμβριος

Μεγ. θερμοκρασία 34ο

Ελάχιστη θερμοκρασία 4,6ο

Σχετ. υγρασία 59%

Υψ. βροχής 18 εκ.

Ο ΤΡΥΓΟΣ

Πριν από μερικές δεκαετίες σε όλα σχεδόν τα χωριά υπήρχαν αμπέλια. Κάθε οικογένεια είχε το δικό της αμπέλι από το οποίο έπαιρνε κάποιο εισόδημα του σπιτιού.

Στο χωριό μου τ' αμπέλια ήταν φυτεμένα στην πλαγιά του Αϊ Δημήτρη και στα ριζά της Γραβιάς, από τον Αϊ Ταξιάρχη ως τα Κωσιάδια. Και στις δύο τοποθεσίες, ήταν καλά αμπέλια, με κυριότερη ποικιλία το άσπρο σταφύλι, που όταν ωρίμαζε λαμπίριζε κεκριμπαρένιο στον ήλιο. Σε κάθε αμπέλι, ήταν φυτεμένα ή μπολιασμένα διάφορα καρποφόρα δέντρα, όπως σουρβιές, καρυδιές, μυγδαλιές, κερασιές, μηλιές, αχλαδιές κ.α.

Τα πρώτα σταφύλια άρχιζαν να κοκκινίζουν γύρω στο Δεκαπενταύγουστο (ανάλογα με τον καιρό). Ο τρύγος γινόταν το Σεπτέμβρη και από μέρες άρχιζαν οι προετοιμασίες στα σπίτια. Εβγάζαν, τα "βαένια" από τα κελάρια και τις "μπίμτσες", τα έπλεναν με αλισίβα και τα γέμιζαν νερό να "ρουπώσουν". Την εποχή αυτή περνούσαν από τα χωριά και οι πλανόδιοι βα(γ)ενάδες που έφτιαχναν καινούργια ή επισκεύαζαν τα παλιά βαρέλια. Από τους γύφτους, οι χωριανοί προμηθεύονταν καλάθια και "σοπέτες", για το μάζεμα και τη μεταφορά των σταφυλιών. Τον τρύγο δεν τον έκανε ο καθένας όποτε ήθελε, αλλά με συνεννόηση όλων των χωριανών. Είχαν εποχιακό αμπελοφύλακα που φύλαγε τ' αμπέλια, τον καιρό της ωρίμανσης. Πολλοί χωριανοί τις τελευταίες νύχτες κοιμόνταν στ' αμπέλια να τα φυλάνε από τους κλέφτες και τ' αγρίμια (αλεπούδες, ασβούς, ακόμα και σκυλιά). Την ημέρα φύλαγαν τα παιδιά πάνω από τη "δραγατζιά" που έφτιαχναν σε κάποιο δέντρο. Μερικοί, για την ημέρα, έφτιαχναν και διάφορα σκιάχτρα, να σκιάζουν τα πουλιά (κίσσες,

κοτσύφια κ.α) και το βράδυ έβάζαν κελώνες μέσα σε γκαζοτενεκέδες, για να φοβούνται από το θόρυβο τα ζουλάπια...

Όταν δινόταν το σύνθημα, την τάδε μέρα θα γίνει ο τρύγος, το χωριό έπαιρνε πανηγυρική όψη. Πρωί πρωί ξεκινούσαν όλοι για τ' αμπέλια τους, με κέφι στη δουλειά.

Γέμιζαν μικρά καλάθια ή κουβάδες και μετά άδειαζαν τα σταφύλια σε μεγάλα κοφίνια, πλατιά πάνω και στενότερα προς τα κάτω (σοπέτες). Τα φόρτωναν στ' άλογα, οι μεγάλοι και οι μικροί τα κουβαλούσαν στα σπίτια, όπου τ' άδειαζαν σε πανιά καθαρά, στο συγυρισμένο, από πριν κελάρι. Στ' αμπέλια χαλούσε ο κόσμος

από φωνές τραγούδια, πειράγματα.

*Ω, τ' είναι κείνες οι χαρές
τα ξέγνοιαστα τα γέλια,
το πανηγύρι το τρανό
που γίνεται στ' αμπέλια*

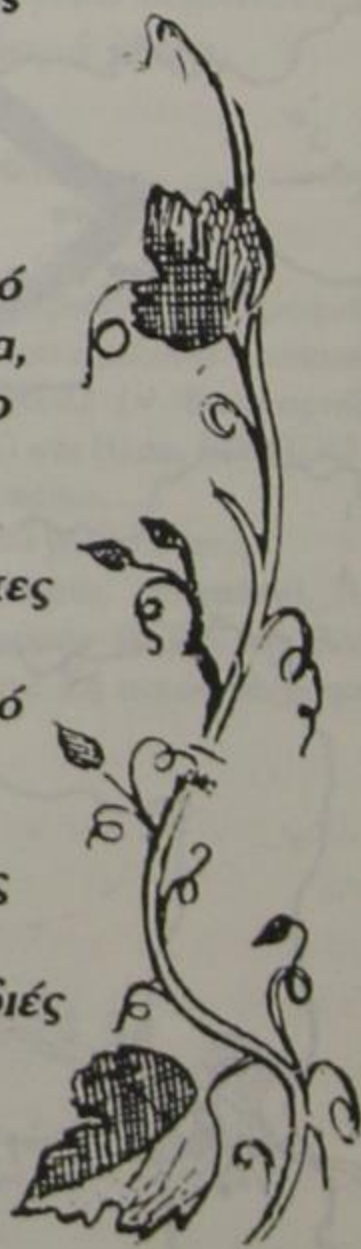
*Οι υιοί τρυγάνε τον καρπό
παιδιά τον παν στα σπίτια,
ντιμπίνα, μοσχοστάφυλο
και τραγανά κορίθια.*

*Μούστο τοιμάζουν γέροντες
σε ξύλινα βαρέλια.*

*Τι δώρο, που είναι, θεικό
τα καρπερά τ' αμπέλια!*

*Γλυκά θα κάνουν οι κυρές
"σιουμπέκια" πετιμέζι,
για των παιδιών τις λιχουδιές
στο γιορτινό τραπέζι.*

*Τι μέρες αλησμόνητες
στων αμπελιών τον τρύγο!
Να 'ταν το χρόνο δυο φορές*

και πάλι θα 'ταν λίγο....

Τα σταφύλια που άντεχαν για καιρό (κορίθια κ.α), τάβάζαν κώρια και τα κρεμούσαν στα τ αβάνια να φαγωθούν αργότερα, μαζί κρεμούσαν, σε σύρματα ή πρόκες, κυδώνια, ρόδια και σουρβαρμάθες.

Στο σπίτι πατούσαν τα σταφύλια με διάφορους τρόπους και τα 'ριχναν στα καδιά και στις μπούτενες για ζύμωση. Από το ζουμί (μουστόσυρμα), κρατούσαν οι νοικοκυρές μια ποσότητα (ένα μικρό καζάνι) να φτιάξουν τα διάφορα "καλούδια" για το χειμώνα. Ένα μέρος "το κοβάν" με στάχτη κοσκινισμένη και καθαρή, το ανακάτευαν με αλεύρι κι έφτιαχναν τη μουσταλευριά, που τρωγόταν φρέσκη ή αργότερα, αφού τη στέγνωναν σε λεπτά πλακάκια. Η νοστιμότερη λικουδιά όμως, ήταν τα "σ(ιου)μπέκια" που γίνονταν από τη μουσταλευριά με το επαναλαμβανόμενο βούτηγμα αρμαθιασμένης ψύχας, από καρύδια ή μύγδαλα, στην κατσαρόλα.

Η ψύχα ήταν από μέρες πριν αρμαθιασμένη σε βαμβακερή κλωστή και η κλωστή δεμένη σ' έναν "κλίτσο" για να κρέμεται. Βουτούσαν κάμποσες φορές την αρμάθα στο ζεστό μούστο και σκεπαζόνταν η ψύχα, μέχρι να γίνει χοντρή σαν λαμπάδα. Ετσι, γίνονταν τα σ(ιου)μπέκια και ύστερα τα κρεμούσαν στις σιδεριές από τα παραθύρια, για αρκετές μέρες, ώσπου να ξεραθούν μετά το στέγνωμα, φυλάγονταν για το χειμώνα.

Το υπόλοιπο σταφυλόζουμο (μουστόσυρμα) του καζανιού, αφού έβραζε πάρα πολύ, μέχρι να πήξει αρκετά, το φύλαγαν σε μπουκάλια και μ' αυτό έκαναν οι νοικοκυρές μουσταλευριά, όποτε ήθελαν ή άλειφαν τις φέτες του ψωμιού να τρώνε τα παιδιά. Αυτό ήταν το περίφημο "πικμέζι" (πεπμέζι). Ακόμα, από ρόγες σταφυλιών έκαναν και σταφίδες. Εψηναν, δηλαδή, τις ρόγες μεταψιά στο φούρνο, μέχρι που σταφίδιζαν και διατηρούνταν σε βάζα για το χειμώνα. Ολ' αυτά φυλάγονταν στα σεντούκια, σε ξερό μέρος, να μη μουχλιάσουν και στη δύ-

σκολη εποχή του χειμώνα γίνονταν αξιαγάπτες λικουδιές.

Το πολύ μουστόσυρμα (μούστος), όταν τέλειωνε η ζύμωση (σε 15 - 20 μέρες) στους κάδους, το στράγγιζαν και το σφράγιζαν σε βαρέλια να συνεχίσει τη ζύμωση και να γίνει κρασί. Οι πατημένες σταφυλόρογες και τα τσαρπιά (τσίπουρα ή στέμφυλα) γίνονταν ρακή. Γι' αυτόν το σκοπό ακολουθούσαν την παρακάτω μέθοδο που συνεχίζεται ακόμα και σήμερα σε αρκετά χωριά. Γέμιζαν ένα καζάνι με τσίπουρα (στέμφυλα) και το τοποθετούσαν σε μια πυροστιά. Επειτα το 'κλείναν με ειδικό καπάκι που στο πλάι του είχε άνοιγμα και ενώνονταν με σωλήνα (λολλάς). Ο λολλάς περνούσε μεσ' από ένα βαρέλι με κρύο νερό και κατέληγε έξω απ' αυτό. Αφού κλείνονταν καλά, με αλειφή από λάσπη με στάχτη όλες οι ενώσεις, έβάζαν μπόλικη φωτιά να γίνει η απόσταξη. Μόλις ζεσταινόταν καλά το περιεχόμενο του καζανιού, άρχιζε να πέφτει, ακνίζοντας, το πρώτο ρακί (πρωτοράκι) σε μια κατσαρόλα. Το πρωτοράκι ήταν πολύ δυνατό, (είχε πολλά γράδια) και χρησιμοποιόνταν και σαν οινόπνευμα για εντριβές κ.α. Αν το 'θελαν και πιο δυνατό, το ξανάκαναν απόσταξη και το 'λεγαν ρακί "ματαβγαλμένο", μια φράση που μεταφορικά χαρακτηρίζει κάποιον για την πολλή του εξυπνάδα. (Αυτός είναι ρακί ματαβγαλμένο: σπύρτο μοναχό, πολύ έξυπνος). Ετσι, με το τρύγο, εξασφάλιζαν οι παππούδες μας τα γλυκά και τα ποτά του σπιτιού για γιορτές και χαροκόπια όλης της χρονιάς. Μια από τις βασικότερες, λοιπόν, ασχολίες της κλειστής αγροτικής οικονομίας των προγόνων μας ήταν ο τρύγος, μετά το θέρο.

Στην εποχή μας με την εγκατάλειψη των χωριών και το νέο τρόπο ζωής, πάει κι ο τρύγος, έμεινε μια νοσταλγική ανάμνηση για τους μεγαλύτερους και κάτι σαν παραμύθι για τους μικρότερους. Στα χωριά μας τ' αμπέλια χάθηκαν μέσα στην άγρια βλάστηση και μόνο κάποιες συκιές ή κυδωνιές μας θυμίζουν την αλλοτινή ύπαρξή τους....

Το σημερινό παιδί και η παιδευτική προσπάθεια.

Χρήστου Δούσπη τ. Επιθ/του Δημοτ. Εκπαίδευση

Ο Σύγχρονος τεχνικός πολιτισμός με τις εκπληκτικές διαστάσεις που έλαβε έχει καταστεί ο κύριος ρυθμιστής της ζωής του σημερινού ανθρώπου. Η αφθονία των αγαθών και η κυριαρχία των μηχανικών μέσων οδήγησε τον άνθρωπο στην απληστία, του καλλιέργησε υπεβολικά το υλιστικό πνεύμα σε σημείο που του περιόρισε σε μεγάλο βαθμό, σχεδόν του εκμηδένισε τη ροπή προς τα πνευματικά, τα ανθρωπιστικά διαφέροντα.

Οι αγωνιώδεις προσπάθειες για την απόκτηση όλο και πιο πολλών υλικών αγαθών, ο αυξανόμενος ατομισμός του, το ενδιαφέρον του προς τους εξωτερικούς τύπους και η απομίμηση ξένων τρόπων ζωής έχουν αποδυναμώσει συναισθηματικά την ψυχή του, τον έκαναν ψυχρό και αδιάφορο προς τους συνανθρώπους του, του άμβλυσαν στο βαθμό που τείνουν να του στερήσουν το αίσθημα σεβασμού προς την ανθρώπινη προσωπικότητα, έχουν θέσει στο περιθώριο τα δημιουργικά στοιχεία της παραδόσεως, τις διαχρονικές πνευματικές αξίες.

Οι συνθήκες και ο ρυθμός της ζωής του σημερινού ανθρώπου τροφοδότησαν την ψυχή του με άγχος, που αποτελεί πλέον γι' αυτόν μόνιμη κατάσταση ψυχικής έντασης και απώλεια της γαλήνης και της ευτυχίας του.

Το πνεύμα αυτό της ζωής, που πηγάζει από την προσήλωση στα μέσα του τεχνικού πολιτισμού, που άλλαξε ριζικά το σκηνικό, μέσα στο οποίο ζει ο άνθρωπος, έχει οπωσδήποτε μεγάλο αντίκτυπο στην παιδική ηλικία, που διανύει το στάδιο της αναπτύξεως. Οσοι ασχολούνται επιστημονικά με το φαινόμενο της αγωγής του παιδιού, αλλά κι αυτοί που έχουν την εμπειρία της

ανατροφής και διαπαιδαγωγήσεως του διαπιστώνουν ότι η ψυχή του παιδιού σήμερα κυριαρχείται από εξωστρέφεια, νευρικότητα, ψυχική ένταση, από έλλειψη σεβασμού προς τα πρόσωπα, τα πράγματα και τους καθιερωμένους κανόνες, από αδυναμία συνειδητοποιήσεως του δικαιώματος και του καθήκοντος της ελευθερίας και της αυτοσυγκράτησης.

Το σημερινό παιδί αποτελεί σοβαρό πρόβλημα για την οικογένεια και το σχολείο. Το πλήθος των παραστάσεων, που δέχεται σήμερα από τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας, πολλές από τις οποίες είναι βλαπτικές για την ομαλή ψυχική του ανάπτυξη, του ερεθίζουν το νευρικό σύστημα, του διαταράσσουν την ψυχική ηρεμία, του αφαιρούν τη δυνατότητα να αυτοσυγκεντρωθεί, να καλλιεργήσει το συναίσθημά του, να τονώσει τις ψυχικές του δυνάμεις. Τα ψυχικά αυτά φαινόμενα, που παρατηρούνται στα παιδιά της εποχής μας, έχουν οπωσδήποτε σχέση και με τις δυσμενείς συνθήκες ζωής των μεγαλοπόλεων, όπου ζει η πλειονότητα τους: Ατμοσφαιρική μόλυνση, συνεχείς και έντονοι θόρυβοι, που διεγείρουν το νευρικό σύστημα, έλλειψη του φυσικού περιβάλλοντος και των χώρων παιχνιδιού, που αποτελεί ψυχική εκτόνωση και μέσο ομαλής ψυχοσωματικής αναπτύξεως του παιδιού. Η ικανοποίηση όλων των απαιτήσεων του παιδιού και εκείνων ακόμα, που δεν ανταποκρίνονται σε φυσικές ή ψυχικές του ανάγκες, η υπερπροστασία του και η χωρίς τους αναγκαίους περιορισμούς ελευθερία βλάπτουν την ομαλή ψυχική του ανάπτυξη. Εμποδίζεται μ' αυτές τις συνθήκες να σχηματίσει ορθή αντίληψη βασικών εννοιών, που συνθέτουν το αληθινό νόημα

της ζωής ήτοι: τι είναι εργασία και έργο, σημασία και αξία των πραγμάτων, χρήσιμο και περιπό, μέτρο και στέρψη, περιορισμός και απαγόρευση, καθήκον και δικαίωμα καλό και κακό.

Η ομαλή κοινωνική ένταξη του παιδιού προϋποθέτει τη συνειδητοποίηση αυτών των εννοιών σταδιακά από τη μικρή του ηλικία, όπως αυτές είναι κοινά αποδεκτές. Μέσα στις ιδιάζουσες συνθήκες της σύγχρονης ζωής, που επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τη διαμόρφωση του χαρακτήρα και της προσωπικότητας του παιδιού, ή λειτουργία της αγωγής παρουσιάζεται εξασθενημένη. Το παράδειγμα, η ειλικρινής επικοινωνία με το παιδί, που πηγάζει από αγάπη και εμπιστοσύνη προς αυτό, η αμοιβή και η ποινή, όλα αυτά, αποτελούν σπουδαία μέσα αγωγής ή δεν ασκούνται ή δεν λειτουργούν σύμφωνα με τις υποδείξεις της επιστήμης της αγωγής.

Όμως τα μέσα αυτά, όταν εφαρμόζονται σωστά, έχουν τη δύναμη να επιδράσουν ευεργετικά στην ψυχή και του σημερινού παιδιού.

Κατά τη γνώμη όλων των παιδαγωγών το παράδειγμα αποτελεί το ισχυρότερο παιδευτικό μέσο, γιατί διεγείρει το συναίσθημα και ασκεί υποβολή.

Η επίδραση του είναι διαρκής και επηρεάζει αποφασιστικά τη διαμόρφωση του παιδικού χαρακτήρα. Τα λόγια με τη μορφή διδασκαλίας και συμβουλών δεν μπορούν σε πολλές περιπτώσεις να επιδράσουν σε βάθος, να διεγείρουν συναισθήματα και να παρορμήσουν τον εσωτερικό κόσμο του παιδιού προς την πράξη. Η καλλιέργεια αγαθών έξεων και ανωτέρων αισθημάτων στην ψυχή του παιδιού συντελείται με την επίδραση εντόνων βιωμάτων, που προέρχονται από χαρακτηριστικές πράξεις και τρόπους συμπεριφοράς του περιβάλλοντος, που διέπονται από τους κανόνες της ηθικής. Κατά συνέπεια το καλό παράδειγμα είναι μέσο, που ανοίγει το δρόμο του παιδιού προς την αρετή.

Το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον πρέπει να παρέχει τις ευκαιρίες στο παιδί, ώστε με την ορμή της μιμήσεως, που το χαρακτηρίζει, να αποκτά καλές και χρήσιμες για τη ζωή του συνήθειες, να αποκτά τα εφόδια για την ομαλή κοινωνική του προσαρμογή. Η παιδαγωγούσα δύναμη του σημερινού οικογενειακού και κοινωνικού περιβάλλοντος, κατά τη γνώμη μας, είναι μειωμένη. Η τηλεόραση, ο κινηματογράφος, τα διάφορα έντυπα και η ίδια η κοινωνική ζωή προβάλλουν πολλές φορές για μίμηση βάρβαρες και αντικοινωνικές πράξεις. Ετσι το καλό παράδειγμα έχει σήμερα εξασθενήσει και είναι ανάγκη να τονωθεί, να πάρει έκταση και βάθος, για να επιδράσει ευεργετικά στην ψυχή του παιδιού.

Η επικοινωνία με το παιδί των προσώπων, που έχουν την ευθύνη της διαπαιδαγωγήσεως του, όταν, ως παιδαγωγική ενέργεια, έχει τη μορφή γνήσιας ψυχικής σχέσης και εκδηλώνεται ως ενδιαφέρον, αγάπη και εμπιστοσύνη προς αυτό, τότε αναπτύσσεται στην ψυχή του παιδιού η αυτοπεποίθηση, καλλιεργείται η πρωτοβουλία, η αυτενέργεια και η ενεργητικότητα. Ετσι βοηθείται το παιδί να αποκτήσει τις αναγκαίες δεξιότητες για τη ζωή. Εννοείται ότι η αγάπη και το ενδιαφέρον προς το παιδί δεν πρέπει να υπερβαίνει τα όρια του μέτρου και να παίρνει τη μορφή παθολογικής ενέργειας, γιατί τότε προκύπτουν αντίθετα αποτελέσματα από αυτά, προς τα οποία τείνει η παιδευτική προσπάθεια. Καλλιεργείται η απραξία, η νωχέλεια, η αδιαφορία και η συνήθεια όλα στη ζωή να τα προσφέρουν οι άλλοι έτοιμα, χωρίς ατομική προσπάθεια και δράση.

Και η ποινή κατά τη γνώμη πολλών παιδαγωγών, έστω και αν δυσσαρεστεί το παιδί, είναι χρήσιμο παιδαγωγικό μέσο, όταν εφαρμόζεται σωστά. Όταν δηλαδή είναι ήπιας μορφής, δεν είναι σκληρό και βάρβαρο μέσο, όταν είναι ανάλογο με το παράπτωμα και δεν γίνεται με διάθεση εκ-

δικήσεως, αλλά χρησιμοποιείται ως διορθωτικό μέσο. Στις περιπτώσεις επιβολής της ποινής πρέπει να πείθεται το παιδί ότι έσφαλε και να αποδέχεται σαν φυσιολογικό αποτέλεσμα το διορθωτικό αυτό μέσο. Αν η ποινή είναι σκληρή, επιβάλλεται με βάρβαρο τρόπο και σαν μέσο εκδίκησεως, τότε δημιουργείται στην ψυχή του παιδιού το αίσθημα της κακίας και του μίσους, της αντεκδίκησης και καλλιεργούνται μέσα του τάσεις αντικοινωνικότητας.

Υπάρχει και η σύγχρονη παιδαγωγική αντίληψη ότι η ποινή σε καμιά περίπτωση δεν είναι χρήσιμο παιδευτικό μέσο και γι' αυτό δεν είναι σκόπιμο να χρησιμοποιείται. Ομως μ' αυτό τον τρόπο καταργείται κάθε περιορισμός, ευνοείται η ανάπτυξη της ασυδοσίας και των αναρχικών τάσεων στην ψυχή του παιδιού και δυσχεραίνεται η ομαλή κοινωνική του ένταξη. Η υπερπροστασία του παιδιού και η υπερβολή κατά την εφαρμογή της αρχής του σεβασμού της προσωπικότητάς του οδήγησε στην κατάργηση περιορισμών και δεσμεύσεων, που αποτελούν χρήσιμα στοιχεία στην προσπάθεια του παιδιού να σχηματίσει ορθή αντίληψη της ζωής.

Παράλληλο με την ποινή και πιο χρήσιμο παιδευτικό μέσο είναι η αμοιβή. Είναι έμφυτη στον άνθρωπο η τάση να ζητάει την επιβράβευση και τον έπαινο για τις επιτυχίες του και τις σημαντικές του πράξεις σ' όλους τους τομείς της ζωής του.

Πολύ περισσότερο από τον ενήλικο το παιδί επιθυμεί την κατάκτηση του επαίνου, που αποτελεί γι' αυτό κίνητρο για νέες προσπάθειες και επιτυχίες. Η αμοιβή ωθεί το παιδί στη σταδιακή διόρθωση των ελλείψεων και των αδυναμιών του, στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας και των καλών συνηθειών.

Η αποτελεσματικότητα όμως και αυτού του μέσου εξαρτάται από τον τρόπο εφαρμογής του. Το είδος της αμοιβής, που χρησιμοποιείται, πρέπει να είναι ανάλογο προς το μέγεθος της προσπάθειας και της επιτυχίας, που σημειώνει το παιδί, αλλά και ανάλογο προς τον ψυχικό του τύπο. Σήμερα το μέσο της αμοιβής έχει χάσει την παιδευτική του αξία, γιατί σπάνια χρησιμοποιείται όταν και όπου πρέπει. Στο οικογενειακό και το κοινωνικό περιβάλλον συνήθως γίνεται κατάχρηση της αμοιβής. Ένα μεγάλο ποσοστό παιδιών σήμερα δεν έχει ζήσει τη στέρψη και δεν υπάρχει γι' αυτά κάποιο επιθυμητό αγαθό, που μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν μέσο επιβραβεύσεως της επιτυχίας τους. Εξάλλου και η κατάχρηση των επαίνων μειώνει πάρα πολύ την αξίας τους. Η χωρίς μέτρο χρήση της αμοιβής εκτρέφει τον εγωισμό και τη ματαιοδοξία του παιδιού, του δημιουργεί εσφαλμένη αντίληψη για την αξία του εαυτού του κι έτσι αδυνατεί να ρυθμίσει σωστά τη συμπεριφορά του προς τους άλλους.

Η σημερινή κοινωνία και κυρίως η οικογένεια πρέπει να αντιδράσει, όσο είναι δυνατό, στο μηχανοκρατικό και υλιστικό πνεύμα της ζωής και να καλλιεργήσει στην ψυχή του παιδιού τα πνευματικά, τα καλλιτεχνικά και ηθικά διαφέροντα. Ενεργοποιώντας τα παιδευτικά μέσα που αναφέραμε, ώστε να αποτελέσουν ευεργετικούς παράγοντες στην ψυχική ανάπτυξη του παιδιού, θα κατορθώσει να περιορίσει την έκταση των βλαβερών επιδράσεων στο χαρακτήρα, την προσωπικότητά του, που προέρχονται από τις συνθήκες που επικρατούν στη σύγχρονη ζωή.

Η ΔΟΞΑΣΜΕΝΗ ΚΟΙΛΑΔΑ

32°

Η Λεκάνη του Αώου

(συνέχεια από το προηγούμενο)

Ηλία Ε. Παπαζήση

Στις αρχές του Οκτωβρίου του έτους 1912, όπως γνωρίζομε κηρύχθηκε ο Βαλκανικός Πόλεμος. Η Ελλάδα, η τότε Σερβία, το Μαυροβούνιο και η Βουλγαρία, όλα κράτη χριστιανικά, συνεμάχησαν κατά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Πήραν την απόφαση να διώξουν τους Τούρκους απ' τη Βαλκανική Χερσόνησο. Οι τούρκοι τότε επέβαλαν τον στρατιωτικό νόμο, εκήρυξαν επιστράτευση, επέταξαν όλα τα κατάλληλα για φορτίο ζώα. Οι πολεμικές επιχειρήσεις άρχισαν με καλό αποτέλεσμα. Στο ελληνικό μέτωπο η προέλαση του στρατού ήτο ακάθεκτη προς τη Μακεδονία, Ηπειρο και αλλαχού. Οι τούρκοι αναγκάστηκαν να συμπύξουν τους διεσπαρμένους στα διάφορα μέρη αστυνομικούς σταθμούς (καρακόλια) στα κέντρα ασφαλείας και η ύπαιθρος χώρα απαλλάχθηκε απ' αυτούς. Η όλη κατάσταση αναζωογόνησε, ανεζωπύρωσε τον πόθο, τη φλόγα για ελευθερία στους κατοίκους. Επίστευσαν ότι ήλθε πλέον το πλήρωμα του χρόνου και το επαναστατικό πνεύμα κυριαρχούσε παντού. Πρώτη, όπως πάντα στο επαναστατικό ξέσπασμα η Κοιλάδα του Αώου. Στις 24 Οκτωβρίου (π.π.) ολόκληρος συρφετός από άνδρες των χωριών Διστράτου (Βρυάζα), Αρμάτων, Πάδων, οπλισμένοι με τα υπάρχοντα όπλα της εποχής (Γκράδες, Μαρτίνια), και οι περισσότεροι με κυνηγητικά όπλα, πλημμύρισαν το Παλαιοσέλλι. Σκοπός των να αμυνθούν, στις βουνοκορφές του Παλαιοσελλίου, να πολεμήσουν, να εμποδίσουν την προέλαση προς τη Λάκκα Αώου, τουρκικού τάγματος με πολλούς ατάκτους που ξεκίνησε απ' τη Κόνιτσα. Σ' αυτούς προσεχώρησαν και πολλοί ενθουσιώδεις νέοι απ' το Παλαιοσέλλι. Ήταν

πράγματι ένα παρακινδυνευμένο κίνημα, ήταν ένα παραλήρημα, εάν λάβουμε υπ' όψιν τον ατελή οπλισμό των και ότι ο καθένας ήταν εφοδιασμένος με 10-20 μόνο φυσίγγια. Ο ενθουσιασμός όμως, η μανία για εκδίκηση, η ακάθεκτη ορμή για αντιμετρηση με τους τούρκους κυριαρχούσε σ' όλους. Μουχτάρης στο Παλαιοσέλλι, εκείνη την εποχή ο Παύλος Στυλ. Ζησάκης. Ανθρωπος συγκρατημένος, έξυπνος, επιβλητικός, διορατικός. Κατάλαβε ότι ο ενθουσιασμός οδηγούσε τους ανθρώπους εκείνους στην άδικη σφαγή, και τα χωριά της Λάκκας στην τέλεια καταστροφή. Διεφώνησε μαζί τους. Τους είπε καθαρά και ξάστερα, ότι με τα πολεμικά μέσα που διαθέτουν είναι ανίσχυροι να αντιμετωπίσουν τακτικό τουρκικό στρατό. Τους συνέστησε συγκράτηση και ν' αποσυρθούν απ' το χωριό το ταχύτερο. Στην επιμονή των, ο μουχτάρης τους είπε: Αυτή την κρίσιμη στιγμή, το μοναδικό όπλο για μας, είναι η διπλωματία, η προσποιούμενη υποταγή και όχι τα όπλα που κρατάτε σεις. Κάμετε υπομονή και θα έρθει η κατάλληλη ώρα να τα χρησιμοποιήσομε και αυτά. Την περίοδο εκείνη ο Μουχτάρης του Παλαιοσελλίου, είχε και τον τίτλο του "Εκλέκτορας" στη Λάκκα του Αώου. Ήταν τίτλος τιμητικός, αλλά και επωφελής για την περιοχή της Λάκκας γιατί την αντιπροσώπευε με δικαίωμα ψήφου στις συνελεύσεις μετά των άλλων εκλεκτόρων της περιφέρειας Κονίτσης, και υπεστήριξε τη δίκαιη λύση των προβλημάτων της. Είχε εκλεγεί ως Εκλέκτωρ απ' τους κατοίκους των χωριών της Λάκκας του Αώου, σύμφωνα με τον τουρκικό νόμο που ίσχυε τότε. Υποψήφιοι εκλέκτορες της Λάκκας του Αώου, ήταν δύο, ο Παύλος Ζησάκης

απ' το Παλαιοσέλι και ο Αθανάσιος Πεπόνης απ' τους Πάδες. Η εκλογή του Ζησάκη υπήρξε πανηγυρική. Εξελέγη με μεγάλη πλειοψηφία. Ακολούθησε τετρακούβερτο γλέντι με όργανα, χορούς και πυροβολισμούς. Ήταν δε τόσο έντονος και έκδηλος ο πανηγυρισμός, ώστε ένας κωροφύλακας Τουρκαλβανός "Μητσάν" στο όνομα που παραβρέθηκε στο χωριό, εντυπωσιάσθηκε πολύ και είπε "πω, και Σουλτάνο να βάζατε στο θρόνο, τέτοιο νταλαβέρι δεν θα κάμετε". Σαν εκλεκτός λοιπόν αντιπρόσωπος της Λάκκας του Αώου, απελάμβανε και ιδιαίτερα εκτιμήσεις απ' τους κατοίκους της περιοχής ο Μουχτάρης του Παλαιοσελλίου. Εξασκούσε σ' αυτούς κάποια επιρροή, είχε μια επιβλητικότητα. Γι' αυτό στις προτάσεις του ν' αποχωρήσουν οι επαναστάτες απ' το χωριό, εκείνοι δεν έφεραν μεγάλες αντιρρήσεις. Απεχώρησαν με ελαφρές μόνο μεμψιμοιρίες. Τις βραδυνές ώρες της επαναστατημένης εκείνης ημέρας, ήρθε η είδηση ότι οι τούρκοι πέρασαν το Ελεύθερο και βαδίζουν προς το Παλαιοσέλλι. Οι κάτοικοι του Παλαιοσελλίου, παρά τις συστάσεις των Μουχταροδημογερόντων, να παραμείνουν στα σπίτια των και να φανούν ψύχραιμοι, δεν συγκρατήθηκαν. Επηρεασμένοι, απ' την πληροφορία, ότι μαζί με τον τακτικό στρατό είναι και άτακτοι επιρρεπείς σε αρπαγές, λεηλασίες και φόνους, πανικόβλητοι και ασυγκράτητοι εγκατέλειψαν τις κατοικίες των. Παίρνοντας ο καθένας, ό,τι μπορούσε, ξεχύθηκε αυτό το πλήθος προς τα αμπέλια προς το ποτάμι για να βρεί καταφύγιο. Ακριβώς, σ' εκείνη την αναταραχή, την ανεμοζάλη, οι τούρκοι έφθασαν στην τοποθεσία "Σουρπάσα". Απ' εκεί αντίκρυσαν την ταραχώδη φυγή των κατοίκων του χωριού και σταμάτησαν. Κατάλαβαν, ότι κάτι το ύποπτο συμβαίνει. Προχώρησαν, όταν επιτροπή του χωριού απ' τους Μουχτάρη, Δημογέροντες, ιερείς και άλλους κατοίκους που δεν είχαν φύγει, απ' την τοποθεσία "Καλύβες" τους ένευσε να

προχωρήσουν. Η εμπροσθοφυλακή αποτελέτο από 100 κωροφύλακες στους οποίους ήτο και ο γνωστός σταθμάρχης του Αστυνομικού Σταθμού των Πάδων, "Τζαφέρ Τσαούσης" με τους άνδρες του. Αρχηγός δε της εμπροσθοφυλακής και όλου του Εκστρατευτικού σώματος (Τάγματος), ήτο ο Διοκπτής της Χωρ/κής Κονήσης "Φετή - Εφένδης". Ανώτερος σε βαθμό αξιωματικός, μορφωμένος με σπουδές στη Γερμανία και διπλωματικότητας. Ρώτησε ανήσυχος, γιατί φεύγουν οι κάτοικοι του χωριού και πήρε την απάντηση, απ' τη διάδοση, ότι ο στρατός θα προβεί σε απραγές, λεηλασίες κ.τ.λ. Του απέκρυψε η επιτροπή τη παρουσία των επαναστατών στο χωριό, με την πεποίθηση, ότι δεν θα τη μάθαιναν οι τούρκοι. Ο Αρχηγός διέψευσε κατηγορηματικά την πληροφορία, έδωσε καθησυχαστικές διαβεβαιώσεις, και διέταξε να ειδοποιηθούν οι κάτοικοι να γυρίσουν άφοβα στις κατοικίες των. Η εμπροσθοφυλακή με τον Αρχηγό της και μερικούς αξιωματικούς του τάγματος μπήκαν στο χωριό. Το Τάγμα κατόπιν διαταγής του Αρχηγού, κατεσκήνωσε στα κωράφια της τοποθεσίας "Σουρπάσα" με την αυστηρά εντολή ουδείς να μπει στο χωριό. Τα πράγματα πήγαιναν καλά. Φροντίδα μόνο κατεβάλετο για την τακτοποίηση εκείνων των ανδρών που θα διενυκτέρευαν μέσα στο χωριό. Ξαφνικά όμως η κατάσταση άλλαξε. Ένας κακός δαίμων του χωριού, ένας σπιούνος, ένας τύπος που αρέσκονταν να καρφώνει και να ενοχοποιεί ο Δ. Τ. πλησίασε έναν Τούρκο αξιωματικό και του απεκάλυψε όλα όσα έγιναν την ημέρα αυτή στο χωριό. Ο αξιωματικός θύμωσε, αγρίεψε πολύ και στο θυμό του εράπισε τον Μουχτάρη για την ακόκρυψη της αλήθειας. Επενέβη αμέσως ο γνωστός στον Μουχτάρη αστυνομικός σταθμάρχης Πάδων Τζαφέρ Τσαούσης, ο οποίος έδωσε υπεύθυνες διαβεβαιώσεις ότι ο Μουχτάρης Παύλος είναι καλός και υποτακτικός άνθρωπος και πολλά άλλα κολακευτικά λόγια - επέ-

δειξε τόσο ενδιαφέρον ο Τζαφέρ Τσαούσης, γιατί ο μουχτάρης Παύλος Ζησάκης ήξερε γι' αυτόν μυστικό που δεν έπρεπε να το μάθει ο αρχηγός Φετή Εφέντης. Ο Τζαφέρ Τσαούσης ήτο Αλβανός και είχε μυηθεί στο αλβανικό κίνημα για την ίδρυση ανεξάρτητου Αλβανικού κράτους, στην οποία ενάντιοι ήταν οι Νεότουρκοι. Η είδηση για την παρουσία επαναστατών στο Παλαιοσέλλι, επόμενο ήτο να φέρει αναταραχή και αναστάτωση στους Τούρκους. Πήραν πολλά προληπτικά μέτρα, γύρω απ' το χωριό στήθηκαν φυλάκια επανδρωμένα με αρκετούς άνδρες. Ο Φετή Εφένδης εκάλεσε σε ιδιαίτερη συνομιλία τον Παύλο Ζησάκη και ezήτησε λεπτομερείς εξηγήσεις για τους επαναστάτες. Ο Ζησάκης με την δεξιοτεχνία που τον διέκρινε απήντησε ότι δεν ήταν οι αφιχθέντες στο χωριό επαναστάτες, αλλά μια ομάδα κυνηγών, και ότι όλοι ήταν οπλισμένοι με κυνηγετικά όπλα και όχι πολεμικά. Δεν ανέφερε το γεγονός γιατί δεν διεπίστωσε επαναστατικές εκδηλώσεις και εθεώρησε αυτό ασήμαντο. Ο Φετή Εφένδης επέδειξε κατανόηση και είπε ότι μένει ικανοποιημένος απ' την πειθαρχημένη και υποτακτική στάση του χωριού. Προσπάθησε ακόμη με την πειθώ να υποταγούν και τα άλλα χωριά γράφοντας στους προκρίτους κολακευτικά και παραινετικά γράμματα, και να έλθουν οι μουχταροδημογέροντες και ιερείς στο Παλαιοσέλλι. Και οι μεν πρόκριτοι των Πάδων ήλθαν στο Παλαιοσέλλι και edήλωσαν υποταγή. Οι Βραζιώτες όμως Νίκος Καραγιάννης, Χρήστος Ρόφσιας και άλλοι αρνήθηκαν και του απήντησαν, ότι τον περιμένουν στη θέση "Σκάλα" μεταξύ Πάδων Αρμάτων ν' αναμετρηθούν. Η απάντηση των Βραζιωτών ερέθισε πολύ τον Φετή Εφέντη. Συγκρατήθηκε όμως

και ήρεμα είπε σ' όσους παρευρίσκοντα εκεί, "πήρα την απόφαση να κάμω τους Βραζιώτες αρνάκια. Αύριο θα πάω μόνος μου με 5 κωροφύλακες μόνο, για να τους αποδείξω ότι δεν σκέφτομαι κακά εναντίον των".

Δεν πέρασαν όμως πολλές ώρες και τα πράγματα άλλαξαν. Ηρθε διαταγή να γυρίσει το Τάγμα στην Κόνπσα αμέσως. Προφανώς γιατί ο ελληνικός στρατός κατέλαβε τα Πέντε Πηγάδια και προχώρουσε προς το Μπιζάνι. Για να ενθαρρύνουν δε τους στρατιώτες και τους ατάκτους, να τους συγκρατήσουν από άνομες ενέργειες, είπαν ότι ο τουρκικός στρατός κατέλαβε το Αγρίνιο, προελαύνει και το Τάγμα των πηγαίνει για στρατός κατοχής. Και ότι εκεί θα περάσουν από κάθε πλευρά πολύ καλά. Σήμανε η σάλπιγγα και σε μια ώρα η φάλαγγα ανεχώρησε για την Κόνπσα. Το Παλαιοσέλλι και τα άλλα χωριά γλίτωσαν χάρις στη πολιτική του Μουχτάρη Παύλου Ζησάκη. Η Λάκκα Αώου απαλλάχθηκε απ' την παρουσία των προαιώνιων εχθρών μας.

Οι ζημιές δε που έγιναν στο χωριό απ' τον ερχομό των Τούρκων και την 24ωρη περίπου διαμονή των, ήταν η αρπαγή και σφαγή 20 γιδοπροβάτων απ' το κοπάδι του χωριού, το οποίο εγκαταλείφθηκε μόνο του απ' το βοσκό "Πάντη" στην τοποθεσία "Σεμνικοάρα". Ο βοσκός παρασύρθηκε απ' τη φυγή των κατοίκων και τους ακολούθησε. Από απροσεξία δε των ενοίκων, κάπκε και το σπίτι του Νικολάου Μούκου ή Τενεκέ. Στην κατάσβεση της φωτιάς πήραν μέρος η κωροφυλακή και τμήμα του στρατού και περιορίστηκε η έκτασή της.

(συνεχίζεται)

**Μην ξεχνάτε να στείλετε τη συνδρομή σας.
Η έκδοση του περιοδικού μας στηρίζεται αποκλειστικά σ' αυτή.**

Γιορταστικό Τριήμερο στον Αμαραντο Κόνιτσας

Αχολόγησε στα γκαλντερίμια το γέλιο των παιδιών που θύμιζε κείνα τα περασμένα χρόνια. Από μικρά που μόλις έσερναν τα πρώτα τους βήματα μέχρι τσούπες λυγερόκορμες και όμορφα παλικάρια. Όλοι δώσανε το παρόν στις εκδηλώσεις αυτές που με τόση επιμέλεια οργάνωσε ο πολιτιστικός σύλλογος, η κοινότητα και με την συμμετοχή της αδελφότητας. Η υπόσχεση που έδωσαν τα παιδιά της Αθήνας στο κόψιμο της πίπας πραγματοποιήθηκε στις 13 Αυγούστου στο χωριό όπου στήθηκε η δική τους γιορτή. Την παραμονή της Παναγιάς με το σούρουπο στήθηκαν τα καρωπά τραπέζια στη μέση του χωριού έξω από τον Αϊγιώργη για το χρονιατικό αντάμωμα όλων των χωριανών και των ξενιτεμένων.

Το γλέντι άρχισε με σύντομο καιρетиσμό και καλωσόρισμα του ακούραστου προέδρου της κοινότητας Βασίλη Ζακόπουλου. Η Πρόεδρος της αδελφότητας μεταξύ άλλων είπε "το αντάμωμα τούτο σήμερα μας φέρνει κοντά στις ρίζες μας. Εγινε πραγματικότητα ο στόχος της αδελφότητας κάθε καλοκαίρι όλοι να βρίσκονται εδώ. Εμείς που ζούμε τόσο μακριά, γιατί έτσι το θέλησε η μοίρα, ζούμε μακριά, αλλά η καρδιά μας χτυπάει στον Αμαραντο. Κόσμος που ξεπέρασε κάθε προηγούμενη χρονιά γύρω στα 700 άτομα. Κάτω από το ασημένιο φεγγάρι που έπαιζε με τα κλαδιά της ακακίας και του ελάτου ακούστηκαν τα τραγούδια της ξενιτιάς και του γλεντιού από τα κοντσιώτικα όργανα. Ήταν μια μυσταγωγία τούτο το ξεκίνημα του γλεντιού τούτο το βράδυ. Αργά τα ξημερώματα σίγησαν τα όργανα σίγησαν και τα βήματα των χορευτών. Ανήμερα της Παναγιάς έλαμψε ο Αγιώργης μας από τις λαμπάδες και τα πρόσωπα των συγχωριανών. Ήταν μια λεπουργία μεγαλόπρεπη μέσα σε τούτη την εκκλησία κάτω από το σκαλιστό τέμπλο και τις εικόνες. Στο απόλυμα της λεπουργίας μοιρά-

στηκε γλυκό, ευχές από δω ευχές απο κει, καλωσήρθαμε να καλοανταμώνουμε. Ανοιξε πάλι το γλέντι με τα μέλη των τριών φορέων που έσερναν τον χορό κατά το έθιμο. Το κλαρίνο αχολόγησε με μακρόσυρτους ήχους που σούλιωναν την καρδιά από περισσή λύπη του γυρισμού σε χρόνους αλλοτινούς. Το απόγιομα συνεχίστηκε το γλέντι μέχρι το πρωί. Η παράδη οσατόφια χωρίς ξενόφερτες φιγούρες, παράδοση ατόφια τέσσερις και πέντε σειρές ο χορός. Τα πανώρια παλικάρια και οι λυγερές κόρεψαν με χάρη, λέγοντας "όπου και αν βρισκόμαστε τέτοια μέρα εδώ θα ανταμώνουμε να μην ξεχαστούμε". Σαν τελειώσε η νύχτα και μπήκε η χαραυγή σίγησαν τα όργανα και το κλαρίνο με ένα αργόσυρτο λυππερό αποχαιρετισμό σαν κλάμα που απλώθηκε σόλο το χωριό και έφθασε πέρα στα βουνά σαν νάλεγε και του χρόνου να αναμώσουμε πάλι όλοι εδώ χωρίς να λείψει κανένας. Η μέρα που ξημέρωσε ήταν μέρα δράσης των παιδιών που έστησαν τη δική τους ομάδα μπάσκετ με τις κατακίτρινες στολές, προσφορά του συγχωριανού μας Γιώργου Πανταζή, στο χρώμα του λουλουδιού Αμαραντος. Έδωσαν τη δική τους παρουσία στον αυλόγυρο του σχολείου. Εβλεπες να μάχονται για μια νίκη η κάθε ομάδα με τον δικό τους τρόπο, δίνοντας στους συνομηλικούς τους τούτο το μήνυμα. Αγωνισθείτε να νικήσετε στη ζωή τούτες τις δύσκολες μέρες, μακριά από τα ναρκωτικά, να φκιάξουμε μια όμορφη κοινωνία. Το τριήμερο αυτό έκλεισε με την χρονιατική γενική συνέλευση της εταιρείας Λαϊκής Βάσης "ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ Α.Ε." κάνοντας τον απολογισμό των πεπραγμένων και έθεσε τους νέους στόχους για την πραγματοποίηση νέων έργων. Στο τριήμερο αυτό ήρθαν πολλοί επισκέπτες από τα διπλανά χωριά. Καλό αντάμωμα του χρόνου πάλι.

Νίκη Γκουντουβά.

Τσιολέχρισμα Καλαμποκιού

Εμπαινε το χινόπωρο με τις τελευταίες του ζεστές μέρες στον Αμάραντο κείνα τα χρόνια, κι όλοι ήταν έτοιμοι να τρυγήσουν τα ρουματά σταφύλια και να μάσουν τα καλαμπόκια απ' τα χωράφια τους. Σακιά γιομάτα, κατακίτρινες σιούμκες, φορτωμένα στα γαϊδουράκια και στην πλάτη των γυναικών έφθαναν στα σπίτια από τα ποτιστικά και ξερικά χωράφια. Γρήγορα γρήγορα όσο ήταν φρέσκα τα κοτσάνια από τις σιούμκες πλέκονταν σε μεγάλες κοτσίδες και τις κρεμούσαν στο ταβάνι του σπιτιού ανάμεσα από τις γρέντες για να ξεραθούν. Όταν ήταν έτοιμες ξερές και ξεφλουδισμένες πια τα φεγγαρόλουστα βράδια του τρυγητή και του Αϊδημήτρη άρχιζε το τσιολέχρισμα στους νιβορούς και στις κρεβάτες. Όλη η φαμίλια παρούσα, η μπάμπω ο πάππος η νύφη και τα μικρά άρχιζαν ρυθμικά με τα δυο χέρια να ενώνουν ένα καλαμπόκι (μια σιούμκα) και ένα ξεφλουδισμένο καλαμπόκι να τα στριφογυρίζουν μέχρι να πέσουν τα σπυ-

ριά του καλαμποκιού μέσα στα ντριμόνια και να τελειώσει η σοδειά παίζοντας "τον ίλιουραμπίλιουρα που κοιμήθηκες στον πέρα και στον δώθε" για να περάσει η ώρα της δουλειάς αυτής ευχάριστα. Σωρός ο κίτρινος καρπός και σε λίγες μέρες απλωμένος στις αυλές να στεγνώσει. Ακόμη αχάει στ' αυτιά μου το ρυθμικό χρίκ - χράκ του καλαμποκιού. Όταν έβλεπαν ότι ξεράθηκε καλά, γιόμιζαν τ' αμπάρια, όσοι είχαν, και τα σακιά οι άλλοι και ίσια για το μύλο να το αλέσουν να είναι έτοιμο για το καλαμποκίσιο ψωμί του χειμώνα που μ' αυτό τράνεψαν γενεές και γενεές στον Αμάραντο μέχρι την δεκαετία του 60. Ετσι γίνονταν τότε στον Αμάραντο το ψωμί αυτό. Τέλεψαν πια οι κίτρινες σιούμκες και δεν θα ξανακρεμασθούν στις γρέντες και δεν θ' ακουσθεί πια το χρίκ - χράκ από το τσιολέχρισμά τους. Θύμισες που πονάνε αλλά θυμιέμεστε κάτι που έδεσε την ζω μας με το όμορφο χωριό μας, και τους συγχωριανούς μας.

Νίκη Γκουντουβά

ΒΥΡΣΟΔΕΨΕΙΟ

Το βυρσοδεψείο της ΕΥΡΩΔΕΡΜ στην Κόνιτσα στο σφυρί!
Δεν ξέρω πως ακριβώς να σχολιάσω την είδηση.
Είναι μια εξέλιξη που θα οδηγήσει στο κλείσιμό του και θα ανοίξει πραγματικές προοπτικές ανάπτυξης για την ταλαίπωρη επαρχία ή ένα ακόμη παιχνίδι που παίζεται στις πλάτες των Κονιτσιωτών και του ελληνικού λαού γενικότερα.
Τα οικονομικά συμφέροντα είναι μεγάλα. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ΜΜΕ) κά-

νουν λόγο για κάποιες εκατοντάδες εκατομμυρίων που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο θα μπουν για δεύτερη φορά στις τσέπες των ιδιοκτητών.
Δεν μπορώ να προβλέψω το αποτέλεσμα. Αυτό που εύχομαι είναι να κλείσει αυτή η πληγή οριστικά έστω και τώρα, έστω κι αν το τίμημα είναι βαρύ. Αν η εκκρεμότητα παραταθεί, όσοι αναζητούν πράγματι δουλειά θα μείνουν με το όνειρο και το τίμημα - υγείας, οικονομικό πολιτικό και κοινωνικό - θα γίνει ακόμη βαρύτερο.

Ι.Τ.

Στοχασμοί...

Θα σας μιλώ.....
Θα σας μιλώ
γι' αυτά που λησμονήσαμε
στην κόψη μιας παλιάς ζωής ριγμένα.
Τα πρωτοθώρια ενός κόσμου μαγικού
όπως τον έστηνε στα μάτια μας μπροστά
ρυμοτομώντας η ψυχή μας
στην ευδία εκείνου του καιρού
προτού η ακλύ απρόοπτων συμβάντων
να στεγάσει
στα δαιδαλώδη κτίρια της πλάνης
ό,τι ο λογισμός μας έθρεψε με ήλιο, τι η
πεθυμιά, ζπούσε, ονειρεμένο...
Θα σας μιλώ
για ένα παιδί π' αντίκρυ μας περνά
είδωλο μιας παλιάς φωτογραφίας...
Ανάμεσα μας ένας δρόμος που κρατάει
τις αποστάσεις
κι είναι σ' αυτό, που βλέπουμε
μ' ανέφικτο τ' ονείρου....

Θα σας μιλώ
για τη χαμένη έκσταση του πάθους ή του
λάθους
για τους βαρβάρους της ζωής μας που
γκρεμίσαν
ό,τι σε στέρια βάση έστησε το μεράκι,
κτίσματα, σκέψεις, στοχασμούς, ιδέες,
στόχους...
Θα σας μιλώ
γιατί φοβάμαι του καιρού τη μοναξιά
φυσούν αέρηδες απ' όλες τις μεριές
κι εμείς γκρεμίσουμε τα καταφύγια της χα-
ράς μας
Θα σας μιλώ
κι ας φθείρονται οι λέξεις στη συνήθεια
γιατί βαθιά μας κάτι ακόμα σιγοκαίει...
Μικρή, μια σπίθα της ζωής, να ξανανάψει
μέσα στις νάρκης τη σιωπή ένα σβηστό
καντήλι.

Τάσος Κανάτσης.

ΠΟΙΗΣΗ

Κόνιτσα διαμαντόπετρα

Πλάστη μου πως ν' απαρνηθώ
Κόνιτσα τα χωριά της,
όπου σταθώ κι όπου βρεθώ
είμαι με τα παιδιά της.

Από της Τύμφης τις κορφές
η γη μοσκοβολάει....
Αρχοντοπούλα Κόνιτσα
κανείς δε σε ξεχνάει....

Αιώνες το πατάμι σου
σου σιγοτραγουδάει

κι όλος ο κάμπος της χαράς
όλο γεννοβολάει.
Το πέτρινο γιοφύρι σου
απ' όλα ξεχωρίζει,
Τύμφη μου ανθοσόλιστη
η ομορφιά αξίζει.

Κόνιτσα διαμαντόπετρα
ολοι σε αγαπάμε,
εσύ μαγεύεις τις καρδιές
γενιές να μη ξεχνάμε....

Γιάννης Παπαμιχάλης - Τυμφαίος.

Πως πανηγύρισαν φέτος στην Οξυά

Η παροιμία λέει ότι "η βουνίσια η πέρδικα δεν λαλάει στον κάμπο". Εμείς βουνίσιοι, φέτος τ' Αϊ Λιώς που γιορτάζουμε κάθε χρόνο δεν ξέρω πως το 'φερε ο διάολος, δεν πήγαμε στον Αϊ Λιά, δεν ψήσαμε, δεν καλαηδήσαμε.

Ομως το θείο δώρο ήρθε! Το κοινοτικό συμβούλιο είχε ένα σεβαστό χρηματικό ποσόν που έπρεπε να διατεθεί μόνον για ψυχαγωγία των χωριανών. Αποφάσισε λοιπόν "το τσουμπούσι" να γίνει την Κυριακή 16 Αυγούστου δηλ. μια μέρα μετά της Παναγίας, τότε που θα βρίσκονται στο χωριό οι περισσότεροι χωριανοί.

Ο Πρόεδρος του χωριού Απόστολος Αθανασόπουλος έγινε πραγματικά αεικίνητος για να πετύχει αυτό το πανηγύρι που θα γίνονταν επί προεδρίας του, αλλά και για πρώτη φορά.

Πρώτη φροντίδα του ήταν να εξασφαλίσει μπόλικο αλλά και καλό κρέας, χωρίς φυσικά να λείψουν και τ' άλλα ορεκτικά απ' τη ντομάτα, το αγγούρι, το τυρί, κεφαλοτύρι, την ελιά, το τσίπουρο, το ούζο το κρασί και τη μπύρα, ακόμα και αναψυκτικά. Πολλά τα σφαχτιά, αλλά το ψήσιμο; Ανέλαβαν οι γυναίκες να τα ψήσουν στους φούρνους.

Από το πρωί την Κυριακή αρχίζει η κίνηση. Αλλού σφάζουν, αλλού γδέρνουν, αλλού μοιράζουν αναψυκτικά και μπύρες στα σπίτια να μπουν στα ψυγεία. Οι γεροντότεροι αρχίζουν να κουτσοπίνουν ούζο ή τσίπουρο "μετά μεζέ" φυσικά.

Η ώρα 2 το μεσημέρι, όλα είναι έτοιμα. Απ' τους καλεσμένους ήρθε μόνον αντιπρόσωπος της Ελληνικής Αστυνομίας του Αρχηγείου Ηπείρου. Ολοι κάθισαν κάτω από τους πλούσιους ίσκιους των πλατάνων. Ο δάσκαλός μας Κώστας Αθανασόπουλος με δύο λόγια μας καλωσορίζει όλους και μας εύχεται καλή διασκέδαση. Ο Παπαφώτης κάνει το ευλογητό. Ο κόσμος κάθεται σε συντροφιάς όπως του ται-

ριάζει. Ο Γιάννης Τσίμας, μερακλής στο λιάνισμα του ψητού είναι έτοιμος και οι πιατέλες γεμάτες με ψητό, πάνε κι έρχονται.

Πολλή η όρεξη, αλλά και το ψητό περισσότερο και καλοψημένο, μας γονατίζει και κανένας δεν μπορεί να φάει ούτε τη μερίδα του. Ο Μιχάλης Πανουσάκος με το κλαρίνο και την παρέα του, παρών. Αρχίζει το νουμπέτι από παρέα σε παρέα και τα πεντοχίλιαρα με τον Κολοκοτρώνη, κατρακυλούν άφθονα. Κάποιος λέει ότι πέφτουν μόνον πεντοχίλιαρα κι ένας άλλος απαντάει. Ε, τι να γίνει, θα κάνουμε υπομονή όσο να βγούν τα δεκαχίλιαρα. Στο πανηγύρι μας βρίσκονται και δύο Βουρμπιανίτες, ο Λάμπρος Σωτηρίου και ο Γιάννης Μίγιος.

Αυτοί για εμάς είχαν ακούσει να μας λεν οι Βουρμπιανίτες καντήληδες, κασιδιαιραίους κ.λ.π. αλλά όταν είδαν πως γλεντάγαμε τάχασαν και είπαν. Μπράβο σας Σελτσιώτες! Γλεντάτε καλύτερα από εμας, μας περνάτε στο γλέντι. Εμάς δεν μας κακοφάνηκε γι' αυτά που είπαν, αλλά τους είπαμε φροντίστε να μας περάσετε.

Αρχίζει ο χορός. Πρώτος σέρνει το χορό ο Πρόεδρος με το κοινοτικό συμβούλιο. Ο ένας χορεύει καλύτερα απ' τον άλλο. Κι ενώ όλα πήγαιναν "σκοινί γαϊπάνι", ήρθε ένα σύννεφο με ψιλή βροχή, να μας δροσίσει, αλλά και να μας στείλει προσωρινά όλους στα σπίτια μας. Ο Μιχάλης όμως με το κλαρίνο και όλα τα όργανα, που ξέρει ότι αυτές οι μπόρες "δε φτουρούν", μπήκαν στη "Γεροντική γωνιά" κι αρχίζουν να παίζουν και να χορεύουν τα πιτσιρίκια.

Η μόρα πέρασε κι αρχίζει πάλι στην πλατεία ο χορός. Τώρα χορεύουν όλοι "συνγυναιξί και τέκνοις", αλλά με σειρά. Για πρώτη φορά είδα χορευταρά να χορεύει στην πλατεία ξυπόλητος και να πηδάει.

Αυτό νομίζω ότι είναι αρκετό να δείξει το κέφι που είχαμε όλοι.

Οι ώρες περνούν, αλλά κι οι γλεντζέδες δεν το βάζουν κάτω. Κι όταν όλοι κόρτασαν από χορό οι μερακλήδες μαζεύτηκαν γύρω από τα όργανα, άρχισαν πάλι τα νουμπέτια και τα λιανοτραγουδά με το κλαρίνο σ' ατί και πάει λέγοντας, αλλά και τα πεντοχίλιαρα τρέχουν.

Περασμένες δύο μετά τα μεσάνυχτα, δεν έμεινε τίποτε να μη τραγουδιστεί και να μη χορευτεί.

Οι οργανοπαίχτες μας αποχαιρετούν και φεύγουν.

Το πανηγύρι πέτυχε από κάθε άποψη. Ένα μεγάλο ΕΥΓΕ αξίζει σε όλες τις γυναίκες που έψησαν τ' αρνιά στους φούρνους, νόστιμα και καλοψημένα, χωρίς να λείπει ούτε το σκόρδο, το αλάτι, ούτε το πιπέρι. Το ένα καλύτερο από το άλλο.

Επειδή δεν ήταν δυνατόν νάρθουν όλοι στην πλατεία, είχαμε κι άρρωστους, μικρά παιδιά (αν και τα περισσότερα είχαν έρθει), το συμβούλιο φρόντισε το ψητό να πάει σε όλους αυτούς, να περισέψει και τη Δευτέρα το βράδυ, νάχουμε κι "απομεινάδια".

Αξίζουν πολλά συγχαρητήρια στο κοινοτικό συμβούλιο και ιδιαίτερα στονακούραστο Πρόεδρο.

Τέτοιες μαζικές εκδηλώσεις για να πετυχαίνουν πρέπει να γίνονται υπόθεση όλων μας, γιατί, "ένας κούκος δεν φέρνει άνοιξη". Στην περίπτωση που αναφέρομαι νομίζω ότι πολλά μέλη του κοινοτικού συμβουλίου και της επιτροπής του Συλλόγου βοήθησαν. Καναδυό δεν τους είδα να βοηθούν, αλλά, μπορεί να μη τους είδα γιατί ο ίσκιος απ' τα πλατάνια ήταν παχύς και δεν μπορούσα να τους ιδώ όλους. Εκείνο που με κάνει να λυπούμαι, είναι γιατί ο φακός δεν αποθανάτισε αυτή τη μεγαλειώδη πατριωτική εκδήλωση που ήταν μιά απ' τις μεγαλειώδεις υποθήκες για τις επερχόμενες γενιές.

Απευθύνω θερμή παράκληση στα κρατικά όργανα και ιδιαίτερα στη Νομαρχία Ιωαννίνων, τέτοιου είδους εκδηλώσεις να τις ενισχύει και οικονομικά, γιατί είναι ο μόνος τρόπος να ξεχνιούνται οι άνθρωποι απ' το άγχος της καθημερινής ζωής, το οποίο καθημερινά γίνεται και βαρύτερο. Και τα κοινοτικά συμβούλια όμως, να κάνουν ότι είναι δυνατόν για να ψυχαγωγούν τους συνδημότες τους.

Και του χρόνου με το καλό, ακόμη καλύτερα

Θανάσης Πορφύρης
Οξυά Αύγουστος 1992

ΠΩΛΕΙΤΑΙ Οικόπεδο, γωνιακό 1300 τετραγωνικών μέτρων με οικοδομή 380 τετρ. μέτρων, που στεγάζεται σήμερα το Αστυνομικό Τμήμα Κονίτσης, με μηνιαίο μισθωμά 90.000 δρχ.

Οικοδομούνται συνολικά 1040 τετραγ. μέτρα σύν τα υπόγεια.

Πληροφορίες.

Τηλ. 01 7517136 & 752530

ΠΩΛΕΙΤΑΙ ή δίνεται με αντιπαροχή φανταστικό, πανοραμικό, επαγγελματικό, γωνιακό οικόπεδο 980 τ.μ. στην όμορφη Κόνιτσα, δίπλα από τη Μητρόπολη.

Τηλ. Κόνιτσα 22460

Αθήνα 6845884

ΠΕΡΙΟΙΚΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΟ

Στο χώρο της εγγύς Μακεδονίας, υπάρχουν μερικά χωριά, τα οποία μας είναι γνωστά και οικεία, γιατί υπήρχαν συναλλαγές και επιγαμίες μ' αυτά.

Όλα τους τώρα υπάγονται στο νομό Καστοριάς και είναι τα εξής:

Επαχώρι "Μπουρμπουτσκό"

Χρυσή "Σλάτινα"

Πευκόφυτο "Βίσαντσκο"

Ζούζουλη "Ζιούζουλη"

Καλό είναι να γνωρίζουμε τι σημαίνουν τα παλιά ονόματά τους.

1) Μπουρμπουτσκό λέγονταν παλιά το σημερινό χωριό ΕΠΤΑΧΩΡΙ. Επίσημα γράφονταν Βουρβουτσικό. Η θέση του χωριού, κάτω και κοντά σε έναν απέραντο πευκώνα, μέσα σε μιά κοιλάδα, η οποία διαρρέεται από ένα χείμαρρο που διασχίζει και τον ίδιο τον οικισμό, φαίνεται να είναι η αιτία για το όνομά του. Υπάρχουν οι εξής πιθανές ερμηνείες:

α) Η λέξη είναι σύνθετη και χωρίζεται ως εξής ΜΠΟΥΡ-ΜΠΟΥΤΣ-ΚΟ.

Το πρώτο μέρος ΜΠΟΥΡ- ή BUR- προέρχεται από διπλασιασμό της πρώτης συλλαβής του δευτέρου και κυρίου τμήματος της λέξης, και έχει σκοπό την έμφαση της εννοίας του, με προσθήκη του Ρ, χάριν ευφωνίας.

Το δεύτερο και βασικό τμήμα ΜΠΟΥΤΣ- ή BUC- σχετίζεται με τις λέξεις:

Στα παλ. Σλ. BUCATI = BUCISHI = μουγκρίζω.

Στα Σερβ. BUCAN = θορυβώδης, βρέμον (ύδωρ) - BUCENJE = βοή ύδατος, θρούς, φασαρία - BUCATI = θορυβοποιώ, βουίζω, καλώ τον κόσμο.

Στα Βουλγ. BUCA = βουίζω, μουγκρίζω, βομβώ - BUCENE = βουητό, βουΐσμα.

Στα Αρβαν. BUCAS = αντικώ, βουίζω, κροτώ.

Το τρίτο κομμάτι -ΚΟ ή -ΙΚΟ είναι η Ελλ. κατάληξη της λέξης, ή είναι η συνήθης τοπωνυμική Σλ. κατάληξη -SKO.

Εξ αυτών σχηματίζεται το όνομα του χωριού ως εξής: ΜΠΟΥ(Ρ)+ΜΠΟΥΤΣ+ΚΟ ή BU(R)+BUC+SKO Μπουρμπουτσκό, όπως ακριβώς από τη Βουλγ. λέξη BULO (= πέπλο, τσίπα) παράγεται με διπλασιασμό η λέξη της τοπικής διαλέκτου "μπουρμπουλώνω" (= περπυλίγω το κεφάλι).

Από τα παραπάνω, αβίαστα βγαίνει το συμπέρασμα ότι ΜΠΟΥΡΜΠΟΥΤΣΚΟ θα πει "βουΐστό" "στα αρχ. Ελλ. βρέμον", δηλ. τόπο όπου βουίζει το νερό.

β) Υπάρχει μια ελαχίστη πιθανότητα να σημαίνει "τόπο όπου βουίζουν τα πεύκα", αν το πρώτο μέρος διαβασθεί ΜΠΟΡ, γιατί στο Σλ. BOR = πεύκο.

γ) Η άποψη ότι προέκυψε το όνομα από το Σλ. VbRBA (= πιά) VbRBSKO (= ιτεώνας) Βουρβουτσκό > Μπουρμπουτσκό > (= τόπος με πιές), έχουμε τη γνώμη ότι δεν αποδίδει την προφορά του ονόματος, και μάλλον είναι εσφαλμένη, αν μάλιστα συγκριθεί η ακουστική του με τη λέξη Βούρμπιανη, από την οποία πόρρω απέχει. Ως γνωστόν, έγινε δεκτό ότι το όνομα Βούρμπιανη <a> προέρχεται από το Σλ. VbRBA (= πιά).

δ) Η εκδοχή, να σημαίνει το όνομα Μπουρμπουτσκό "μέρος όπου κελαρύζει το νερό", είναι πολύ πιθανή, γιατί στα Βουλγ. για το νερό λένε BbRBOCA και BbRBOCIH (= γαργαλίζω, κελαρύζω). Γενικά Βλ. BbRBOTI (= φλυαρώ, αερολογώ, βαρβαρίζω). Το χωριό, άλλωστε, διαρρέεται από ρέμα με τρεχούμενο νερό. 2) Σλάτινα είναι το παλιό όνομα του τωρινού χωριού ΧΡΥΣΗ. .

Είναι ένα κατάφυτο χωριό, όπου αναβλύζουν άφθονα πηγαία νερά, τα οποία τροφοδοτούν τον Σαραντάπορο ποταμό. Μ' αυτό το στοιχείο σχετίζεται το όνομα.

Στα Σερβ. SLATINA = 1) έλος, τόπος με νερά, τέλμα, 2) νερό αλμυρό, 3) άλμη, αλμυρό - SLATINI = αλμυρότητα, το αλμυρό.

Στα Σερβ. SLATINA = το πολύ αλμυρό.
Στα Βουλγ. SLATINA = πηγή με λιγοστή
ροή.

Επομένως ΣΛΑΤΙΝΑ σημαίνει "νερότο-
πος".

Στο "4" σημειώνεται ότι το 1874 υπάγο-
νταν Εκκλησιαστικά στην Κόνιτσα, είχε
σχολείο, και κατοικούσαν από 69 οικογένε-
υιες.

3. Ζιούζιουλη έλεγαν παλιά το χωριό
ΖΟΥΖΟΥΛΗ, το οποίο ήταν Αλβανόφωνο.
Το μέρος όπου είναι κτισμένο και ο γύρω
τόπος, για κάποιο φυσικό λόγο, είχε πά-
ντα πολλά έντομα. Αυτό το μαρτυρούν και
οι παλιοί μαστόροι, οι οποίοι ταξιδεύο-
ντας περνούσαν απ' τα μέρη αυτά, και ό-
που δεν μπορούσαν να σταθούν, γιατί,
τους ίδιους και τα ζώα, τους τσιμπούσαν ε-
νοχλητικά τα ζωύφια (μικρά έντομα). Γι'
αυτό πάντα το προσπερνούσαν, αποφεύ-
γοντας να διανυκτερεύουν εκεί.

Τούτο το στοιχείο φαίνεται ότι υπήρχε και
στα παλιά χρόνια, και είναι αυτό που ονο-
ματοδότησε το μέρος και το ίδιο το χωριό.

Στα παλ. Σλ. ZIUZIELICA = έντομο.

ZIUZIELI = ZIUZIELICI = κάνθαρος,
σκαραβαίος, σκαθάρι.

Στα Βουλγ. ZIUZUKAM = ZIUZIA =
βουϊζω (σαν έντομο), ζουζουνίζω.

Στα Βλαχ. ZUZULY = ζουζούνι, μικροέ-
ντομο, ζωύφιο.

Στο νέο Ελλ. "ζούζουλο" = ζουζούνι, ζωύ-
φιο.

Η λέξη είναι ηχοπαράγωγη απ' τον ήχο
"ζου - ζού" των εντόμων.

Συνεπώς ΖΙΟΥΖΙΟΥΛΗ θα πεί "τόπος με
πολλά έντομα".

4) Βίσαντσκο είναι το παλιό όνομα του
σημερινού χωριού ΠΕΥΚΟΦΥΤΟ.

Επίσημα γράφονταν Βύσαντσκο. Βρίσκε-
ται ψηλά στο βουνό, έχει άφθονα νερά,
και είναι κατάφυτο με πεύκα, εξού και το
νέο του όνομα Πευκόφυτο. Φαίνεται ότι

αυτό το στοιχείο (υψόμετρο) το ονοματο-
δότησε και παλιά.

Στα Σερβ. VIS = 1 ύψος, ύψωμα, 2) κρέ-
μαση - VISAK = κάθε ανηρτημένο αντι-
κείμενο, μετέωρο - BISINA = υψόμετρο.

Στα Βουλγ. VISA = VIS = ύψωμα, ψήλω-
μα - VISIA = VISNA = κρέμομαι (δηλ.

αιωρούμαι) - VISIASH = κρεμαστός -
VISOK = ψηλός.

Αρα ΒΙΣΑΝΤΣΚΟ σημαίνει "ψήλωμα".

Στο "4" αναγράφεται ότι το 1874 ανήκε
Εκκλησιαστικά στην Κόνιτσα, είχε scho-
λείο, και κατοικούσαν από 28 οικογένε-
υιες.

Σημειώσεις:

a) Στη Βούρμπιανη, όμως, υπάρχει τοποθεσία, "Στα
Μπουρμπουτσκά" Στο "7" της βιβλιογραφίας αναγράφε-
ται: Στα Μπουρμπουτσκά: έκτασις βοσκήσιμος Βούρ-
μπιανης, όπου φαίνεται ότι υπήρχε συνοικία ή χωριόν. Η
τοπωνυμία αυτή έχει ιστορικογεωγραφική σημασία.
Μπουρμποτσικό εκαλέτο μετονομασθείσα εις Επαχώριον
και μεγάλη κωμόπολις της Δ. Μακεδονίας παρά το Βόϊον
όρος εγγύτητα των ορίων Μακεδονίας - Ηπείρου".

b) Το σημερινό όνομα ΧΡΥΣΗ, μάλλον οφείλεται σε
παραξήγησιν. Κάποιοι, εσφαλμένα, ενόμισαν ότι από το
Σλ. ZLATO (= χρυσός) και ZLATNA (= χρυσή) προέρ-
χεται το όνομα του χωριού, και το απέδωσαν στα Ελληνι-
κά ΧΡΥΣΗ.

c) Δεν φαίνεται πιθανή η συσχέτιση του ονόματος του
χωριού με την Ελλ. λέξη "βύσσινο" ή το Σλ. VISHNJA (=
κεράσι, βύσσινο), όπως εύκολα πολλοί θα σκεφτούν.

Βιβλιογραφία:

1. Lexikon Palaeoslovensko - Graeco - Latinum, Fr.
Miklosich 1865.

2) Σερβοελληνικό λεξικό, Νικ. Παπαστεργίου - Αθήνα
1935.

3) Βουλγαροελληνικό λεξικό, Ακαδημίας Επιστημών
Βουλγαρίας, Σόφια 1960.

4) Ιστορία και παράδοση της Πυρσόγιαννης, του Γιάννη
Μαυρομάτη, Ηγουμενίτσα 1989, σελ. 22.

5) Λεξικόν Κουτσοβλάχικης γλώσσης, του Κ. Νικολαΐδου
- Αθήνα 1909.

6) Αλβανοελληνικό λεξικό, του Νικο Η. Gjini, Τίρανα
1971.

7) "Τοπωνυμικό της Επαρχίας Κονίτσης" - Ηπειρωτικά
Χρονικά, τόμος Θ' 1934, τόμος ΙΒ' 1937, τόμος ΙΓ' 1938,
του Κ. Δ. Στεργιόπουλου.

Θωμάς Β. Ζιώγας.

ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΣΤΗΝ ΠΥΞΑΡΙΑ - ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Στις 26 Ιουλίου, γιορτή της Αγίας Παρασκευής, βρέθηκα για δεύτερη φορά καλεσμένος ψάλτης στην ενορία Πυξαρίας - Κόνιτσας. Εφθασα εκεί με τον π. Φώτιο, ο οποίος κατάγεται απ' εκεί, και θα τελούσε τη θεία λειτουργία και τον Αγιασμό. Είχε συγκεντρωθεί αρκετός κόσμος από τα γύρω χωριά, καθώς και λίγοι Βορειοηπειρώτες, που εργάζονταν εκεί.

Μετά τη θεία λειτουργία και το κήρυγμα του π. Φωτίου, περί του βίου της Αγίας, τελείωσε και ο αγιασμός. Οι άνδρες αρδιάστηκαν με τη σειρά στο καγιάτι της εκκλησίας. Εκεί είδα και αρκετούς ταξιδεμένους από τις Καμάρες και την Πάτρα, καλά αποκατεστημένους.

Πέρασε σε καθένα η εκκλησιαστική επιτροπή με το τσίπουρο και το γλυκό (εργολάβο) έτσι για κέρασμα και ευλογία, κι άλλαξαν θερμή χειραψία με χαρά όλοι τους. Οπου να σου και ο κυρ. Παύλος Αλεξίου με το κλαρίνο και την κομπανία του. Την αποτελούσαν ένα δεύτερο κλαρίνο, ένα ακορντεόν, ένα ντέφι και ένα λαβούτο. Όλοι τούτοι από το Λεσκοβίκι, φορεμένοι με τα καλά τους ρούχα.

Κι αρχίζει ο Παύλος σόλο Κλαρίνο, ένα νομπέτι αρβανίτικο, ισοκρατώντας και τα άλλα όργανα, κι έβαλε όλο του το μεράκι, που σ' έκανε και θαύμαζες την τέχνη του. Μπήκε στο ίδιο μεράκι και ο Λεσκοβικινός με το κλαρίνο, και ήταν χάρμα ακοής. Αντε και σηκώθηκαν και μερικοί καθιστοί ταξιδεμένοι κολλώντας κάτι πε-

ντοχίλιαρα στο μέτωπο των κλαριτζίδων. Κάποιος κόλλησε ένα τάλλητρο στα πλήκτρα του κλαρίνου στο Βορειοηπειρώτη, ο οποίος το καμάρωνε με περίσσια χαρά. Πριν δυό χρόνια δεν μπορούσαν να έλθουν οι λεσκοβικινοί να παίξουν στο Πανηγύρι, γιατί ζούσαν στην τυραννία του Χότζα και του Αλία. Τώρα ελεύθεροι πια, σαν τα πουλιά, σκορπάν τις μελωδίες παντού.

Ο χορός μπήκε στο προαύλιο του ναού, και κρατήθηκαν χέρι - χέρι γυναίκες και άνδρες, με τα φανταχτερά τους ρούχα, και έσερναν την αλυσίδα του χορού. Ο Παύλος όρθιος, με το κλαρίνο σ' αυτί του πρώτου, έπαιζε ένα αργό χορευτικό σκοπό. Κι ο Θωμάς (Παπαμιχάλης) αφού τίναξε 4-5 τσίπουρα, έτσι για το ξεκίνημα, μπήκε στο χορό, και έρριξε κάτι πηδήματα με τέμπο, και όλα τούτα, για το τάμα που έκανε στην Αγία Παρασκευή, να βγει καλά του χρόνου, και να ξαναχορέψει. Όλοι μας κάνουμε την ίδια σκέψη. Θάμασε άρα γε του χρόνου στο Πανηγύρι; Η θα έχουμε εγκαταλείψει τον μάταιο τούτο κόσμο. Και είναι μαύρη η αλήθεια, να ρωτούν οι ταξιδεμένοι, που είναι ο τάδε, ο τάδε κλπ. και να παίρνουν την απάντηση, τώρα αυτός, πάει, είναι στα κυπαρίσσια. Δεν προλαβαίνει κανένας να παρακολουθήσει, τούτη τη ματαιότητα των εγκοσμίων. Να ευχηθούμε, και του χρόνου να αξιωθούμε της φετεινής χαράς.

Αχιλλέας Γ. Κολιός
Κόνιτσα

Η Τηλεόραση

Η τηλεόραση είναι και αυτή ένα σπουδαίο επίτευγμα της τεχνολογίας.

Είναι ένα μέσον, θα μπορούσε να πει κανείς, το οποίο ωφελεί αλλά και βλάπτει τα μέγιστα. Εάν θα θέλαμε να κάνουμε χρή-

ση για ωφέλεια κανείς δεν αμφιβάλλει πως θα βοηθούσε πολύ σε όλους τους τομείς: στην παιδεία στην πρόληψη της εγκληματικότητας, στην καταπολέμηση της φοβερής μάστιγας των ναρκωτικών επίσης θα μας βοηθούσε να προφυλασόμεθα από τις διάφορες ασθένειες οι οποίες προέρχονται από την ανηθικότητα, ακόμη θα βοηθούσε στην διαφύλαξη του περιβάλλοντος, στην ανάπτυξη των επαγγελμάτων, στην καταπολέμηση της αγραμματοσύνης, στα μεγάλα λαϊκά στρώματα, με λίγα λόγια, θα ήτανε ένα σχολείο μορφώσεως για μικρούς και για μεγάλους. Αλλά τώρα όλοι γνωρίζουμε τι μας εκπέμπει η οθόνη, σκεφθήκαμε ποτέ αγαπητοί μου το τι βλέπουμε καθημερινά μικροί και μεγάλοι: που το ωραίο αυτό σχολείο, όπως το χαρακτηρίσαμε πιο πάνω έχει μεταβληθεί σε ένα σχολείο που εκπαιδεύει τους ανθρώπους στην εγκληματικότητα, στην κλεψιά, στην βία και στην ανηθικότητα. Αυτού θα πρέπει να υ-

ψώσουμε φωνή διαμαρτυρίας σύσωμα, κλήρος και λαός και να ζητήσουμε από τους υπευθύνους να κάνουν κάθαρση στα προγράμματα και στα κρατικά αλλά και στα ιδιωτικά κανάλια για να σταματήσει το μεγάλο κακό που απειλεί όλους μας. Οχι να φωνάζουμε μόνον όταν μας θίγονται τα πορτοφόλια. Όταν πηγαίνουμε να φάμε σε ένα εστιατόριο κοπάζουμε με μεγάλη προσοχή το φαγητό που μας προσφέρουν, να είναι καθαρό από το κουτάλι μέχρι το νεροπότηρο και όταν διαπιστώσουμε κάτι αμέσως διαμαρτυρόμεθα διότι φοβούμαστε μήπως δηλητηριαστούμε.

Ενώ εδώ που καθημερινά μας δηλητηριάζουν όλους τι κάνουμε; σιωπούμε και συγχρόνως τους πληρώνουμε. Στο χέρι μας είναι λοιπόν, αρκεί εμείς να το θελήσουμε, να αποτρέψουμε την φοβερή αυτή μάστιγα που απειλεί τον τόπο μας.

Λουκάς Εζνεπίδης.

Μία πρόταση

Ο "ΜΙΚΡΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ" που ανακαλύφτηκε τυχαία στον τοίχο του Ηγουμενείου του Μοναστηριού Φούρκας, πιστεύουμε ότι θα αναζωπυρώσει τη "λιρομανία" πολλών "θησαυροκυνηγών" που εκτείνουν τις ανιχνεύσεις και τα σκαψίματα σε μοναστήρια και γεφύρια. Τώρα μάλιστα που είναι και εποχή κυνηγιού, ασυρματοφόρα τζίπ, δήθεν κυνηγών, θα οργώσουν βουνά και λαγκάδια. Συνιστούμε στα διωκτικά όργανα της πολιτείας να εντείνουν την επαγρύπνησή τους...

Με την ευκαιρία θα επανέλθουμε σε μια παλιά πρότασή μας:

Η Μητρόπολη να μεριμνήσει για τη σωτηρία εικόνων και εκκλησιαστικών κειμηλίων της περιοχής. Νομίζουμε ότι μπορεί να στεγαστεί στο χώρο της Πνευματικής Στέγης, στην Κόνιτσα, ένα Μουσείο όπου θα φυλάσσονται τα πρωτότυπα όλων των παλιών εικόνων από εκκλησίες και μοναστήρια της περιοχής μας. Στη θέση τους, να τοποθετηθούν αντίγραφα και διευκρινιστικές σημειώσεις πληροφόρησης των προσκυνητών ή των μελετητών, για το Μουσείο φύλαξής τους. Φυσικά αυτό το κτίριο θα έχει σύστημα συναγερμού που θα συνδέεται με το Ασπ. Τμήμα για σιγουριά.

Ετσι θ' απαλλάξουμε τους κατοίκους των χωριών (Ιερείς, Επιτρόπους, Κοινοτάρχες κ.α) από την αγωνία φύλαξης των Εκκλησιών και θ' απογοπεύσουμε τους επίδοξους ιερόσυλους που ξεφυτρώνουν σαν τα μαντάρια σ' όλη την χώρα.

Μ' αυτόν τον τρόπο θα πετύχουμε τη σωτηρία σπάνιων εικόνων και κειμηλίων, αλλά και την εύκολη προσέγγιση στο χώρο του Μουσείου, ευσεβών επισκεπτών, φίλων της τέχνης και απλών ανθρώπων που θα έχουν την ευκαιρία να αναθερμάνουν τις σχέσεις τους με την παράδοση.

Πρέπει να λάβουμε σοβαρά υπόψη, ότι οι μόνιμοι κάτοικοι των χωριών μας, χρονο με το χρόνο, λιγοστεύουν και είναι αδύνατο οι εναπομείναντες - γέροι στην πλειονότητά τους - να φυλάξουν αυτούς τους παραδοσιακούς θησαυρούς από την αρπακτική βουλιμία των ανόμων κερδοσκόπων.

Πολλά έχουν καθεί μέχρι σήμερα, ας μην αφήσουμε να εξαφανιστούν και τα εναπομείναντα. Η Μητρόπολη και προσωπικά ο σ. Μητροπολίτης μας, αν θέλει, νομίζουμε ότι μπορεί να υλοποιήσει αυτή την πρότασή μας.

Σ.Τ.

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗΜΕΝΗ "ΚΟΝΙΤΣΑ"

Γιάννης Γερομίχαλος

Νοσταλγώντας κανείς τα περασμένα και ειδικότερα τα ωραία χρόνια του Γυμνασίου, ακόμη και αν περάσουν πολλά χρόνια για να ασχοληθείς με τις όμορφες αυτές αναμνήσεις κάποτε έρχεται η στιγμή να αφιερώσεις τις σκέψεις σου σ' αυτές.

Θα φανεί ίσως λίγο παράξενη αυτή η φιλοξενία μου στο περιοδικό σας, αλλά όπως ανέφερα παραπάνω οι ωραίες αναμνήσεις από την αγαπημένη "ΚΟΝΙΤΣΑ" με ωθούν να γυρίσω κοντά της μετά από 25 σχεδόν ολόκληρα χρόνια, που τυχαία βρέθηκα εκεί για τρία χρόνια ως μαθητής του Γυμνασίου της ΚΟΝΙΤΣΑΣ. Η καταγωγή μου βεβαίως είναι από τη Σκοτίνα Κατερίνης αλλά οι ρίζες των προγόνων μου κρατάνε από την ΚΟΝΙΤΣΑ.

Με την παρούσα επιστολή μου θα ήθελα να χαιρετήσω όλους τους συμμαθητές μου, ευχόμενος προς αυτούς κάθε επιτυχία στη ζωή τους και υποσχόμενος ότι θα συναντηθούμε στην ΚΟΝΙΤΣΑ.

Βρίσκομαι από 20ετίας περίπου στην Γερμανία και ασχολούμαι με εισαγωγές Ελληνικών και ξένων προϊόντων. Η μεγάλη μου χαρά είναι που εδώ, όπως τυχαία γνωρίστηκα με τον Παναγιώτη Νάτση από την Λαγκάδα Κόνιτσας, παλαιός μαθητής και αυτός του Γυμνασίου Κόνιτσας και ήδη απόστρατος Αξιωματικός, τον οποίο

προσέλαβα στην επιχείρησή μου ως Διευθυντή στο τμήμα πωλήσεων και ήταν αυτός η απία που με γύρισε τόσα χρόνια πίσω, να περιπλανηθώ και πάλι στην ωραία ΚΟΝΙΤΣΑ και να ξαναθυμηθώ τους συμμαθητές μου. Διάβασα το περιοδικό ΚΟΝΙΤΣΑ και ενθουσιάστηκα από τα περιεχόμενα και την ενημέρωση σε όλα γενικώς τα θέματα. Γι αυτό λοιπόν, θα ήθελα να μου στέλνετε το περιοδικό. Σας στέλνω εξήντα δύο χιλιάδες δραχμές (50 DM) σαν μια μικρή βοήθεια για την έκδοση του περιοδικού που είναι η μοναδική φωνή της ΚΟΝΙΤΣΑΣ σε όλο τον κόσμο.

Στέλνω τους πιο θερμούς χαιρετισμούς σε όλους τους συμμαθητές μου καθώς και στους καθηγητές μου (Χ. Γαραβέλα, Ν. Ρεμπέλη κ.λ.π).

Σας ευχαριστώ για την φιλοξενία στο περιοδικό σας.

Με τις πιο ωραίες αναμνήσεις.

Γιάννης Γερομίχαλος

5-10-92 Μόναχο - Γερμανία.

Σημείωση. Σ.

Κ. Γερομίχαλε μας συγκίνησες με την επιστολή σου και με τη χειρονομία της οικονομικής βοήθειας που στέλνεις στο περιοδικό μας. Μας δίνεις κουράγιο για τη συνέχιση και βελτίωση της έκδοσης της ΚΟΝΙΤΣΑΣ.

Η Σ.Ε σε ευχαριστεί και σου εύχεται κάθε ευτυχία. Το περιοδικό, πάντα στη διάθεσή σας.

ΠΩΛΕΙΤΑΙ

Στο χωριό Εξοχή Κόνιτσας η παρουσία του Ιωάννη Τακιάδη.

Πληροφορίες.

Τηλ. (0691) 91019 & 91054

ΠΩΛΕΙΤΑΙ

Αγροτεμάχιο 8 στρεμ. με στάβλο 400 τ.μ., δεξαμενή αποθήκες, ηλεκτρ. ρεύμα κ.α. στην τοποθεσία μεταξύ δέματος και Μπουραζάνι. τηλ. 0651 35864

Βαγγέλης Αθ. Μπλέτσας

Εφυγε στα πενήντα του. Τόσο νωρίς!

Στην Οξυά, στην Εξοχή στην Πυξαριά, στο Μάζι και στα Ανω Ραβένια άφησε ένα μέρος της διδασκαλικής του φλόγας. Αυτή η φλόγα θα καίει στις καρδιές των παλιών του μαθη-

τών, στερνό αγιοκέρι στη μνήμη του.

Εφυγε στις 3 του Σεπτέμβρη. Το Λονδίνο ήταν ο τελευταίος τόπος που αντίκρουσε.

Φίλε, που τόσο μας λείπεις, οι αναμνήσεις θα σε φέρνουν συχνά κοντά μας. Ποτέ δε θα ξεχάσουμε τους κοινούς μας αγώνες και τις αγωνίες, τις ατέλειωτες ώρες που περνούσαμε, προσπαθώντας να βάλουμε μια τάξη στις σκέψεις μας και στις πράξεις μας.

Αλήθεια, πως θα αντέξεις τη σιωπή; Πώς θα κρατάς τα χείλη σου σφικτά όταν οι άνθρωποι λιγοστεύουν, όταν τα παιδιά μα-

θαίνουν μόνο να υπακούουν και οι δάσκαλοι μπαίνουν στη γραμμή, στρατιώτες που περιμένουν διαταγές;

Πολλοί μπορεί να μακαρίζουν τη σιωπή! Ομως εμείς σε θέλαμε κοντά μας, μαχητή. Κι όσο θα λείπεις, όσο εμείς θα εξακολουθούμε να είμαστε κινούμενοι στόχοι γνωστών και άγνωστων λαθροκυνηγών, θα νοσταλγούμε τη φωνή σου, τη συντροφιά, την παρουσία σου!

Φίλε καλό ταξίδι!

Γεννήθηκε το 1942 στο Νεοχωρόπουλο Ιωαννίνων.

Αποφοίτησε από τη Ζ.Π. Ακαδημία Ιωαννίνων και το 1967 διορίστηκε ως δάσκαλος στο Παλιοχώρι Μπότσαρη. Στη συνέχεια υπηρέτησε στην Οξυά στην Πυξαριά, στην Εξοχή, στο Μάζι, στα Ανω Ραβένια, στο Κολονιάτι και στα Καρδαμύτσια.

Το 1971 παντρεύτηκε τη δασκάλα Ασπασία Δ. Μαργαρίτη και άφησε στη ζωή δύο παιδιά, τον Αγγελο και τη Μαρία. Ο θάνατος τον βρήκε στο Λονδίνο, όπου είχε μεταβεί για εγχείρηση καρδιάς, στις 3/6/92, προτού προλάβει να υπηρετήσει στη νέα του οργανική θέση στο Νεοχωρόπουλο και κυρίως προτού προλάβει να χαρεί τη ζωή και την αποκατάσταση των παιδιών του.

Στις 4/10/92 συμπληρώθηκε ένας χρόνος από το θάνατο του αγαπημένου μας αδελφού ΒΑΣΙΛΗ ΓΩΓΟΥ από το Δί-σρατο.

Εμείς τ' αδέρφια του Γιώργος, Δημήτρης, Λαμπρινή, Αλεξάνδρα, Γιαννούλα και

οι οικογένειες μας, στη μνήμη του, προ-

σφέρουμε 12.000 δρχ. για ενίσχυση του περιοδικού "ΚΟΝΙΤΣΑ".

Η Ελένη Ευαγγέλου από την Κλειδωνιά, με τη συμπλήρωση 5 χρόνων στις 8/10/92 από το θάνατο του εικοσιεξάχρονου παι-

διού της ΑΠΟΣΤΟΛΗ προσφέρει στην "ΚΟΝΙΤΣΑ" 5.000 δρχ. στη μνήμη του

ΣΧΟΛΙΑ

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ Συμβούλιο αποφάσισε τη σύσταση επιστημονικής επιτροπής για τον έλεγχο χρήσης δημοτικών εκτάσεων. Για να δούμε τι θα βγάλει αυτή η επιτροπή. Όλοι γνωρίζουμε ότι στην Κόνιτσα υπάρχει πρόβλημα καταπάτησης δημοτικών εκτάσεων. Όσοι κατοικούν π.χ. κατά μήκους των ρεμάτων, μόλις αυτά μπαζώνονται, επεκτείνουν τα οικόπεδά τους εις βάρος του κοινού χώρου που θα μπορούσε μελλοντικά να χρησιμοποιηθεί για δεντροστοιχίες, πάρκα, χώρους παρκαρίσματος κλπ. Νομίζουμε ότι η Δημ. Αρχή έχει χρέος να διαφυλάξει αυτούς τους κοινούς χώρους από την αρπακτική βουλιμία ορισμένων "έξυπνων" συμπολιτών μας, εκτός αν φοβάται το "πολιτικό κόστος" των δυσαρεστημένων ψηφοφόρων - καταπατητών. Στην περίπτωση αυτή όμως πρέπει να λογαριά-

σει ότι οι άλλοι ψηφοφόροι που βλέπουν και κρίνουν το έργο της Δημ. Αρχής με πολιτικά και αντικειμενικά κριτήρια, είναι πιο πολλοί. Ας προσέξει, λοιπόν, το Δημ. Συμβούλιο γιατί "ου δύνασαι δουλεύειν δυσοίον κυρίο

ις", όπως λένε και οι Γραφές...ΜΕ ΤΟΥΣ ΒΟΘΡΟΥΣ δεν είδαμε να κάνουν τίποτε, ούτε τα προηγούμενα Δ. Συμβούλια ούτε το σημερινό. Έχουμε ξαναγράψει κι άλλοτε, αλλά "φωνή βοώντος εν ερήμω". Δεν είναι λογικό και δίκαιο να ρίχνουν στους οχετούς των βρόχινων νερών τα λύμματα των σπιτιών τους καμιά εκατοστή οικογένειες και να γίνονται πρόκληση για τις άλλες εννιακόσιες.

Κάποιοι, κάποτε πρέπει να αναλάβουν, επιτέλους, το καθάρισμα "της κόπρου του Αυγεία"....

Σ.Τ.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Αρκετοί προσκυνητές πήγαν κι εφέτος από την παραμονή 7/9 στη γιορτή της Παναγίας στο Μοναστήρι του Στομίου.

- Παρ' όλο το κυνηγητό των ειδικών δυνάμεων της Αστυνομίας συνεχίζεται ο ερχομός λαθρομεταναστών στην περιοχή μας, από δύσβατα μονοπάτια και δημοσιές.
- Στις 20/9, όπως κάθε χρόνο, άνοιξε το Παζαρόπουλο της Κόνιτσας. Μια εβδομάδα πηγαινέλα των Κονιτσιωτών σε γιορταστική ατμόσφαιρα με έσοδα του Δήμου 6.000.000 δρχ.
- Με πολλές βροχές και δυνατό αέρα μας ήρθε ο φετεινός Οκτώβρης.
- Στη Φούρκα, κατά τη διάρκεια επισκευών στο Μοναστήρι της "Κλαδόρμης", ανακαλύφτηκε "θησαυρός" από διάφορα χρυσά και αργυρά νομίσματα, εκκλησιαστικά κειμήλια κ.α.
- Τα αντικείμενα παρέλαβε η Αρχαιολογική υπηρεσία για χρονολόγηση κ.λ.π.

- Η επέτειος της 28ης οκτωβρίου γιορτάστηκε, όπως κάθε χρόνο, με ομιλίες στα Σχολεία την παραμονή, κατάθεση στεφάνων στο Μουσείο πεσόντων 1940 στον Αί Θανάση και διάλεξη στον Αξ/κό Φρουράς Κόνιτσας στο Δημαρχείο. Το πρωί της 28ης, με υψην κθιερωμένη Δοξαλογία στον Αγ. Κοσμά, έγινε επιμνημόσυνη δέηση στο Ηρώο Πλατεία, εκφώνηση του πανηγυρικού της ημέρας από τον καθηγητή κ. Θωμά Μήτσιο στο Δημ. Μέγαρο, δεξίωση στο Δήμο και στις 12.30 Κεντρική Πλατεία της πόλης δημοτικούς χορούς. Όλες τις εκδηλώσεις παρακολούθησαν πολλοί κονιτσιώτες σε μια ηλιόλουστη μέρα.

* Δημοπρατήθηκε ο δρόμος Μόλιστας - γαναδιού για ασφαλτόστρωση.

Γεννήσεις:

- Στις 23/9 η Ευθαλία Τζιάλλα - Τζόκα απόχτησε το δεύτερο κοριτσάκι της.
- Κοριτσάκι απόχτησαν στην Αθήνα και ο Βασίλης και η Φωτεινή Νικολάου στις 4/10.
- Στην Κόνιτσα απόχτησαν κοριτσάκι ο Γιώργος και η Κατερίνα Μάιπα από το Δίστρατο στις 9/10.

Σημείωση:

Δημήτριος είναι το όνομα του νεοβάπτιστου γιού του Γιώργου και της Αγλαίας Σπανού από το Ελεύθερο και όχι Χρήστος που από τυπογραφικό λάθος γράψαμε στο προηγούμενο τεύχος.

Αρραβώνες:

- Στη Θεσ/νίκη αρραβωνιάστηκε η Ράνια Γεωργάτη από την Κόνιτσα με το Βαγγέλη Λαμπονίκο από το Δίον Κατερίνης.

Γάμοι:

- Στην Πουρνιά έγιναν οι γάμοι του Βασίλη Κωστάκη και της Κερασοβίτισσας Παρασκευής Πασσιά, στις 20/9. Νιόπαντροι και καλεσμένοι έζησαν ευχάριστες στιγμές με το ζωντάνεμα των παραδοσιακών εθίμων.
- Στις 10/10 παντρεύτηκαν στα Γιάννινα η Τούλα Ν. Παπαβασιλείου και ο Μιχάλης Βελογιάννης. Μετά τη στέψη επακολούθησε τρικούβερτο γλέντι, σε κέντρο, με ορχήστρα δημοτικών τραγουδιών.
- Στις 3/10 παντρεύτηκαν στην Κόνιτσα ο Βαγγέλης Καραγιάννης και η Ελισσάβη Αγγέλη από το Ελμπασάν.
- Στις 6/10 έγιναν στην Κόνιτσα οι γάμοι του γιατρού Ορέστη Τρίχα από την Τσερκοβίτσα Αγ. Σαράντα και της Ανεμόζης Κόντη από την Πρεμετή.

Θάνατοι:

- Πέθανε στο Λονδίνο, όπου είχε πάει για εγχείρηση καρδιάς, ο δάσκαλος Βαγγέλης Μπλέτσας από το Νεοχωρόπουλο. Ο άτυχος Βαγγέλης είχε υπηρετήσει για χρόνια σε χωριά της Κόνιτσας και ήταν 50 ετών. Κηδεύτηκε στο χωριό του στις 5/9.
- Στις 17/9 πέθανε στην Κόνιτσα ο Ζαχαρίας Μπέρτζος, 77 ετών.
- Στις 20/9 πέθανε και κηδεύτηκε στην Πουρνιά ο 90χρονος Μιχαήλ Τζήμας.
- Στις 4/9 πέθανε στην Κόνιτσα ο Κων/νος Μπεράτης, 71 ετών.
- Στις 5/10 πέθανε στο Γηροκομείο Κόνιτσας η Κωνσταντώ Πάντου, 97 ετών.
- Στην Αθήνα πέθανε ο Μιχαήλ Καρράς, 72 ετών, στις 15/9.
- Στον Αμάραντο πέθανε η Βικτωρία Ψαρά.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Λέτσιος Στεφ. Αθήνα	4.500	Παπαδιαμάντης Κων., Γιάννενα . . .	1000
Μπαλτογιάννη Ευαγ. Αθήνα	2.000	Περώνης Γιάννενα	1000
Μπαλτογιάννη Φωτεινή, Γιάννενα	2.000	Καβελίδης Χρ, Κόνιτσα	1000
Ρέβας Δημ. Θεσ/νίκη	1000	Ζώτος Παύλος, Κόνιτσα	4500
Νάτσης Αριστείδης Αθήνα	2000	Γαζώνας Κων., Κόνιτσα	2000
Μούκος Νικ. Αθήνα	1000	Ζούκας Γεώργ. Αθήνα	1300
Ντίνης Θεοφ. Γερμανία	10.000	Κορδικόρης Γεωργ, Αθήνα	2000
Παπαχρήστου Παντελής, Γιάννενα .	1000	Ζώνης Κων., Αθήνα	2000
Κωστολιά Ελένη, Αθήνα	1000	Ζώνης Σπύρος, Αθήνα	2000
Τσιλίφης Γιάννης, Αίγιο	1500	Κήτας Πάσχ., Αθήνα	2000
Βουρδούκας Βαγγ. Μέγαρο	10.000	Λιάτσης Κων., Αθήνα	2000
Παπαθεμιστοκλέους Δ., Κέρκυρα .	2000	Μπόγδος Δημ. Αθήνα	1000
Βλάχος Ανδρέας, Αθήνα	1500	Χολέβα Βιολέττα, Αθήνα	1000
Γώγος Γεώργ. Θεσ/νίκη	2000	Χατζημελετίου Βασ. Αθήνα	5000
Φουρτζής Νικ. Αυστραλία,	Δολ. 50	Λούδας Αθαν., Αθήνα	2000
Γιάκας Γεώργ. Λάρισα	1500	Ζηκόπουλος Αχ. U.S.A.	Δολ. 50
Λάππας Δημ. Ηλιόρραχη	1200	Αγόρου Κων., Κόνιτσα	2000
Λάμπρου Παντελής, Αθήνα	1000	Καλτσούνης Δημ. Αθήνα	5000
Ζαχαροπούλου Ευλαμπία, Αθήνα . .	2000	Φασούλης Αριστ., Κεφαλοχώρι . . .	1000
Καραφλιάς Αλέξ. Ναύπακος	2000	Ζώγας Κων., Ζευγολατιό	1000
Πανάγιος Νικ. Αθήνα	5000	Κεφάλας Θεοδ. Θεσ/νίκη	1000
Ευαγγελίδη-Κοροβέση Β., Αθήνα . .	2000	Τέφος Ανδρ. Κόνιτσα	1500
Μπλιθικιώτης Νικ., Αθήνα	2000	Στεφάνου Δημ., Κόνιτσα	1000
Κωτσίνας Βασ., Γερμανία	4000	Φατές Βασ., Κόνιτσα	1000
Μαυρομάτη Άννα, Πάτρα	1000	Χαλιαμάνη Παρασκευή, Κόνιτσα . .	2000
Λέτσιος Δημ. Θεσ/νίκη	3000	Λάκκας Σωτ. Παρασκευή	1000
Κεφάλας Θεοδ., Θεσ/νίκη	2000	Μαυρογιώργος Γεωργ, Κόνιτσα . . .	1000
Κορέτση Ολγα, Αθήνα	1000	Θαλασσοχώρη Ελένη, Κόνιτσα . . .	2000
Φασούλης Στεφ. Αθήνα	1000	Γεωργονίκος Ευαγ. Κόνιτσα	1000
Ευαγγέλου Δημ. Γιάννενα	3000	Σκούφης Γεώργ. Κόνιτσα	1000
Ζήκος Νικολ. Αθήνα	5000	Χαλούλος Πέτρος, Κόνιτσα	1000
Μπούσμπουλας Κώστας, Αθήνα . . .	2000	Βαδάσης Παύλος, Κόνιτσα	1000
Καρπούζης Κων. Αθήνα	3000	Κησάκης Βασ., Αθήνα	3000
Πορέτσης Μηνάς Εξοχή	1000	Γέγιος Κων., Γιάννινα	1000
Καρανίκα Ευανθία, Γερμανία	3500	Κήσιος Αριστ., Μέγαρο	1000
Δήμος Χρυσόστ. Πηγή	1000	Φραγκιουδάκης Στελ. Μέγαρο . . .	1000
Στεργίου Τάκης, Αθήνα	1000	Χούψιας Παν. Γιάννινα	1000
Στεργίου Κων., Αθήνα	1000	Μπαλασοπούλου Ελ. Ρίο	1000
Κουσιαφές Ανδ. Πάτρα	2000	Καρανίκας Αναστ. Αθήνα	1000
Σχοινάς Νίκος, Αθήνα	5000	Κήσιου Χριστίνα, Αθήνα	1000
Παπακαρίσης Δημ., Μάζι	2000	Γκούμας Κων. Γερμανία	3000
Παπαναστασίου Δημ., Αυστραλία	Δολ. 60	Ζούκης Μαργ. Αθήνα	2000
Εξάρχου Θεοφ., Εξοχή	1000	Παπαχρήστου Βαγγ., Πάρτα	3000
Αναγνώστου Ιωαν., Γιάννινα	1000	Γιαννακός Χρ. Γιάννινα	2000

Παλιές φωτογραφίες από
το αρχείο Αλ. Γκότζου.

Αιμένη Παπα Θωμά Γκότζου

Παπαθωμά Γκότζος
Κόνιτσα

Παπά Σπύρος Σακελλάριος από Μάζι Δεξιά Βαρβάρη Σακελλάρη και Βασιλική Σακελλάρη

**HOTEL "ΑΩΟΣ,,
RESTAURANT - BAR**

ΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΙΛΙΘΙΚΙΩΤΗΣ

**ΑΜ. ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΔΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ — ΚΟΖΑΝΗΣ
ΚΟΝΙΤΣΑ — ΤΗΛ. (0655) 22079**

**ΕΙΡΗΝΗ ΣΤΑΜΑΤΑΚΗ - ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΕΙΔ. ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ - ΚΑΡΔΙΟΛΟΓΟΣ
ΔΙΔΑΚΤΩΡ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΔΥΤ. ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ**

**ΙΑΤΡΕΙΟ: ΘΕΜΙΔΟΣ 4 ΜΑΡΟΥΣΙ
ΚΙΑ: ΦΛΟΙΑΣ 23 »
ΔΕΧΕΤΑΙ: ΔΕΥΤΕΡΑ - ΤΕΤΑΡΤΗ
ΑΙ ΠΕΜΠΤΗ 6 - 8 ΜΜ
Ε ΡΑΝΤΕΒΟΥ**

**ΤΗΛ. ΙΑΤΡ. 80 24 122
80 69 013
ΤΗΛ. ΝΟΣ. 68 27 940**

**ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ Π. ΜΗΤΡΗ
ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ, ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΣ**

**ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ 343 ΔΕΧΕΤΑΙ: ΠΡΩΙ 9.00 - 1.00
ΑΡΝΕΣ ΑΠΟΓ. 5.00 - 8.00
Α. 23 17 279 ΕΚΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΑΠΟΓΕΥΜΑ**

«ΚΟΝΙΤΣΑ

**ΕΠΕ.
ΣΥΝΕΡΓΕΙΟ
ΔΟΜΙΚΩΝ
ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑ**

**ΜΠΟΥΛΤΟΞΕΣ - ΦΟΡΤΩΤΕΣ ΤΣΑΠΕΣ
ΚΟΜΠΡΕΣΕΡ - GRADAR - ΟΔΟΣΤΡΩΤΗΡΕΣ
ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΛΑΤΟΜΕΙΟΥ
ΗΛΕΚΤΡΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ - ΣΥΓΚ/ΣΕΙΣ ΓΕΝΙΚΩΣ**

**ΣΩΤ. ΛΩΤΟΣ & Β. ΧΑΓΙΖΗΜΕΛΕΤΙΟΥ
ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ 10 - ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΤΗΛ 5138315**

ΤΕΧΝΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

**ΜΕΛΕΤΕΣ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ - ΕΠΙΒΛΕΨΕΙΣ
Ηλεκτρικών - Μηχανικών εγκαταστάσεων**

ΒΑΖΟΥΚΗΣ ΑΝ. - ΜΑΤΣΗΣ ΑΘ.

**Βεϊκού 133 - Γαλατσι 111 46
Τηλ. 22 23 727**

**ΜΙΧΑΗΛ ΒΑΣ. ΡΕΒΑΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ**

**ΚΟΝ/ΠΟΛΕΩΣ 22
ΤΗΛ. 426 951**

ΠΑΤΡΑ

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

Δημήτριος Ν. Καζαμίας

Εμ. Μπενάκη 24

Τηλ. 3627 - 725

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. ΡΕΝΤΖΟΣ

Χειρουργός Οδοντίατρος

**ΚΟΡΑΗ 8
ΙΩΑΝΝΙΝΑ**

**ΤΗΛ. ΙΑΤΡΕΙΟΥ 39.817
» ΣΠΙΤΙΟΥ 70.153**

**Δέχεται καθημερινά: Πρωί 9.30 - 12 — Απόγευμα 5.0 - 9.30
και Σάββατο 8.30 π.μ. - 1.30 μ.μ. με ραντεβού**

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΕΚΔΡΟΜΕΣ

**ΕΝΟΙΚΙΑΣΕΙΣ ΠΟΥΛΜΑΝ
ΚΡΕΤΣΗΣ ΣΩΤΗΡΙΟΣ**

ΤΗΛΕΦΩΝΑ:

3468.976 - 3421.890 , Αθήνα

**Ενοικιαζόμενα δωμάτια με ατομικά
μπάνια και με ιδιωτικό πάρκιν**

*** Παραδοσιακό Στυλ**

ΧΟΥΣΟΣ ΚΩΝ)ΝΟΣ

Τηλ. (0655) 23 2 88

Κόνιτσα

**Dr ΚΩΣΤΑΣ Β. ΝΟΥΣΗΣ
ΔΕΡΜΑΤΟΛΟΓΟΣ - ΑΦΡΟΔΙΣΙΟΛΟΓΟΣ
Τ. ΙΑΤΡΟΣ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ 'ΑΝΔΡΕΟΥ ΣΥΓΓΡΟΥ'
ΕΠΙΜΕΛ. ΝΟΣΟΚ. "ΛΟΙΜΩΔΩΝ ΝΟΣΩΝ"**

**ΙΑΤΡΕΙΟ: ΣΟΛΩΝΟΣ 66
(ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ)
ΤΗΛ. 3602 966 (106 80)
ΔΕΧΕΤΑΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ 5-8 Μ.Μ.
ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ**

**ΟΙΚΙΑ ΚΑΣΑΝΔΡΑΣ 10
ΑΝΩ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ
ΤΗΛ. 9701 285**